

Barns egne stemmer i mekling

– En kvalitativ studie av barns erfaringer i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmiss

HJØRDIS FØRRE MADSEN OG TERJE BAKKEN

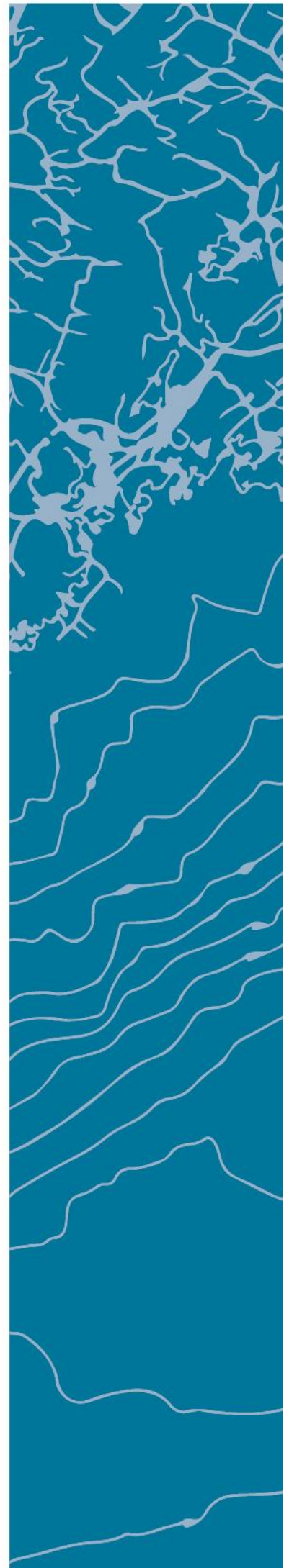
VEILEDER

Magnhild Mjåvatn Høie

Universitetet i Agder, 2017

Fakultet for helse og idrettsvitenskap

Institutt for psykososial helse

Forord

Masterprosjektet (artikkel med teoretisk sammenbinding) er nå ved veis ende, og vi vil benytte anledningen til å reflektere over prosessen og takke støttespillere. Sammen med informanter, veileder og andre har vi hatt engasjerende samtaler og møter rundt et dagsaktuelt tema. Gjennomføringen av prosjektet har vært lærerik og spennende.

Takk til dere informanter spesielt. Deres deltakelse var utslagsgivende for muligheten til å gjennomføre prosjektet. Dere innehar, og har videreført viktige erfaringer som har bidratt til å kaste lys over barns erfaringer fra deltakelse og medbestemmelse i obligatorisk mekling. Dere har også bidratt til kunnskapsutvikling. Tusen takk til vår veileder Magnhild Mjåvatn Høie, ved Universitetet i Agder, faglig ansvarlig for prosjektet. Du har gitt oss god støtte og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen, fra ideen ble født til prosjektet stod ferdigstilt.

Til hver og en i våre familier, tusen takk for deres rause støtte, hver dag.

Hvorfor vi valgte å skrive sammen? Vi hadde sammenfallende fokus og interesse over valgt tema. Takk for godt samarbeid!

Haugesund/Kristiansand, 5.11.2017

Hjørdis Førre Madsen

Terje Bakken

Sammendrag

Barns deltakelse i mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmiss er et politisk satsningsområde. Vi har interesse for forebyggende arbeid og ønsket å sette søkelys på temaet. Hensikten med studien var å belyse barns erfaringer fra deltakelse i mekling. Vi fokuserte spesielt på hvordan barnas stemmer i dette utvalget ble vektet ved utarbeidelse av samværsavtale, og videre hvordan de ønsket å bli møtt i mekling. Problemstillingene var: *«Hvordan erfarer barn at deres stemmer i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmiss blir vektet?»* og *«Hvilke ønsker om endring i forbindelse med mekling forteller barna om?»* Studien er kvalitativ og er hermeneutisk-fenomenologisk forankret. Vi intervjuet fire barn (alder 14-18), og brukte Malteruds systematiske tekstkondensering for å analysere data. Resultatene viste at barna opplevde at deres stemmer i hovedsak ble tatt med i samværsavtalen som ble laget. Foreldre og meklers tilstedeværelse og lydhørhet viste seg som viktig for hvordan barnas erfaringer ble (for eksempel foreldres samarbeid og meklers involvering). Barna kom også med konkrete forslag til hvordan de ønsket å bli møtt i mekling, for eksempel at de i etterkant av mekling ønsket å bli fulgt opp ved at mekler kontaktet dem, for å høre hvordan de hadde det. Forskning som aktualiseres av denne studien kan være en lignende studie med flere informanter, for grundigere å undersøke temaet samt eventuelt å kunne styrke reliabiliteten. I tillegg kan forskning rundt foreldres og meklers perspektiv være aktuelt i og med at barnas erfaringer ikke kan ses løsrevet fra systemene de inngår i.

Nøkkelord: obligatorisk mekling, familiekontor, samværsavtale, barns stemme

Abstract

Children`s participation in mediation after parent`s brake-up/divorce is a political priori area. Our focus on the importance of preventive work gave us interest in investigating this theme further. The aim was to clarify children`s experiences from participation in mandatory mediation. We focused on how the children`s voices were weighted when the arrangement of care was made, and how the children wanted to be met in mediation. Our research-questions were: «*How do children experience their voices being weighted in mandatory mediation after parent`s brake-up/divorce*»? and «*Which wishes of change in mediation do they tell about*»? The study is Qualitative and is hermenutical-phenomenological anchored. We interviewed four children (age 14-18) and used Malteruds systematical condensation of text in analysis of the data. Results showed that children`s voices in our study mainly were weighted when the arrangement of care was made. Parents` and mediators presence and attentiveness was important for how the children`s experiences turned out to be (e.g parents` corporation and mediators involvement). The children gave concrete suggestions to how they wanted to be met in mediation, for example that they wanted mediator to contact them after mediation, to hear how they were coping. Research for the future may be a similar project with several informants to thoroughly investigate the theme, and maybe strenghten reliability. Research with aim to clarify parents` and mediators perspective is also topical, because children`s experiences cannot be seen without relating to parent`s and mediators influence.

Key-words: mandatory mediation, family office, arrangement of care, children`s voices

Innhold

Sammendrag (Norsk)	i
Sammendrag (Engelsk)	ii
Innhold	iii

Del 1: Teoretisk sammenbinding

Del 2: Artikkel

Del 3: Vedlegg

Del 1: Teoretisk sammenbinding

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning	1
1.1	Bakgrunn og kontekst	2
1.2	Begrepsavklaring og avgrensning	2
2.0	Teoretisk rammeverk	2
2.1	Teori om anerkjennelse	3
2.2	Generell systemteori	3
2.2.1	Suprasystem	4
2.2.2	Subsystem	5
2.2.3	Feedback	5
3.0	Tidligere forskning	6
3.1	Litteratursøk	6
3.2	Tidligere forskning og sentrale føringer	6
4.0	Metode	7
4.1	Fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming	8
4.1.1	Fenomenologi	8
4.1.2	Hermeneutikk	8
4.2	Kvalitativt intervju	8
4.3	Utvalg	9
4.4	Portvoktere og kontakt	9
4.5	Datainnsamling	10
4.5.1	Intervjuguide og informerte samtykkeskjemaer	10
4.5.2	Intervjuer- kontekst og gjennomføring	11
4.5.3	Opptak	11
4.5.4	Transkribering	11
4.6	Analyse	12
4.7	Reliabilitet og validitet	13
4.7.1	Reliabilitet	13
4.7.2	Validitet	14
4.8	Forskerrollen	14

4.9	Forforståelse og kritisk refleksjon	15
4.10	Etiske overveielser	15
5.0	Diskusjon	17
5.1	Foreldre og meklere: Ulike innganger til felles forståelse av barna	17
5.1.1	Foreldreperspektivet	18
5.1.2	Meklers perspektiv	18
5.1.3	Felles forståelse	19
5.2	Kontekstens betydning- meklingsrommets muligheter og begrensninger	19
5.3	Metodediskusjon	21
6.0	Konklusjon og implikasjoner for forskning og fagutvikling	22
7.0	Litteraturliste	24

1.0 Innledning

Familien har sterk innflytelse på barn, spesielt gjelder dette for foreldrene. Der er flere beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer knyttet til familien (Kvillo, 2010). Barn som opplever at foreldrene skiller lag utsettes for stor belastning og reaksjonene kan være mange (Ballard, Holtzworth-Munroe, Applegate, D'Onofrio & Bates, 2013; Killen, 2010; Ness, 2014). Typiske reaksjoner kan være atferdsvansker, tristhet og depresjon. Barn takler skilsmissem/samlivsbruddet forskjellig. De kan for eksempel ta parti, eller de kan lukke seg (Helskog & Lærum, 2007).

Det fremgår av Barnelova (1981, § 54) at foreldre etter samlivsbrudd/skilsmisse er pliktige til å møte til en time obligatorisk mekling, for å få meklingsattest¹. Meklere ved familiekontorene har plikt til å informere foreldre om deres ansvar for å høre barna (Forskr om mekling etter ekteskapsl. og barnel., 2007, § 2). Likevel er det slik at der ikke finnes noen lovhjemmel for å sikre at barn blir hørt. Det er opp til foreldrene å avgjøre (Barnelova. 1981, § 31). Barlund (2015) tar utgangspunkt i Barnekonvensjonens artikkel 12² (1989), som påpeker barns rettighet til å uttrykke seg og bli hørt i forhold som angår barnet. Barlund (2015) konkluderer med at barns rettighet til å delta i mekling bør lovfestes. I Sintef-rapporten «Barns innflytelse på samværsordninger og bosted» legges det også frem behov for innsats hva gjelder styrking av barns deltakelse i mekling (Haugen, Dyrstad & Ådnes, 2015). I forhold til de mulige komplikasjoner et samlivsbrudd kan ha for barn er det naturlig å spør om en times mekling for foreldre ivaretar barns grunnleggende behov i bruddprosessen.

Vår undersøkelse har til hensikt å bidra til ny kunnskap rundt hvordan barn som har deltatt i obligatorisk mekling erfarer dette. Vi vil spesielt belyse hvordan barn opplever at deres stemmer blir vektlagt i forbindelse med utarbeidelse av samværsavtale, og hvordan de ønsker å bli møtt i mekling.

¹ Jfr. Lov om barn og foreldre, § 54

² Artikkel 12, punkt 1: «Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet».

Dette aktualiserer følgende forskningsspørsmål: A) «*Hvordan erfarer barn at deres stemmer i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmisse blir vektet*»? B) *Hvilke ønsker om endring i forbindelse med mekling forteller barna om*»?

1.1 Bakgrunn og kontekst

Vi har i lang tid arbeidet med barn som blant annet har opplevd at foreldrene har flyttet fra hverandre, og i den forbindelse hørt barna fortelle hvordan de har opplevd prosessen. Dette har motivert oss til å undersøke temaet ytterligere. Studien er et masterprosjekt ved Universitetet i Agder.

1.2 Begrepsavklaring og avgrensning

Barnet/a/informanten/ene er de som har bidratt med erfaringer direkte i denne studien. Det skilles ikke på hvilken alder de hadde ved intervju tidspunktet så lenge erfaringene er hentet fra barndommen. Med mekling menes lovpålagt mekling (Ekteskapsloven, 1993, § 26; Barnelova, 1981, § 54), foretatt ved de statlige familiekontorene, eller av meklere med bevilgning til å mekle (Forskr om mekling etter ekteskapsl. og barnel., 2007, § 4). Mekling har varighet på inntil sju timer, hvorav en time er obligatorisk³. Med samværsavtale menes avtalen som blir utarbeidet enten i meklingstimen/ene, eller i etterkant (Forskr om mekling etter ekteskapsl. og barnel., 2007, § 1). Vi, forfatterne av studien, veksler mellom å benevne oss som studentene og forskerne.

2.0 Teoretisk rammeverk

Vi tar utgangspunkt i en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming til problemstillingene. De problemstillinger studien belyser vil vi diskutere med inspirasjon fra teori om anerkjennelse (Honneth, 2007; Schibbye, 2012), og fra generell systemteori (Bertalanffy, 1973).

³ At en time er obligatorisk følger av ordlyden i bl § 54, jfr formuleringen «skal». Dette innebærer at den ikke gis dersom denne timen ikke er gjennomført.

2.1 Teori om anerkjennelse

Axel Honneth (1949-) er en tysk professor som har utviklet en anerkjennelsesteori. Teorien bygger på Hegels teori om anerkjennelse. Honneth (2007) skiller mellom tre typer anerkjennelse: kjærlig, rettslig og sosial. Kjærlighetsforhold er for eksempel forhold mellom barn og mor. Opplevd kjærlighet i denne type sfære/forhold er en forutsetning for å kunne inngå i relasjoner i de to andre anerkjennelsesforholdene. Den rettslige anerkjennelsen oppnår man som borger og del av et samfunn med rettigheter på lik linje med andre borgere. Den sosiale anerkjennelsen oppnås for eksempel i forhold som arbeidstaker i yrkeslivet.

Honneth (2007) sier at opplevd anerkjennelse er en viktig faktor for hvordan et barn senere i livet blir i stand til å ta gode valg, både for seg selv og sine medmennesker. Videre kan mangel på anerkjennelse føre til «kamp om anerkjennelse», hvorpå personen ønsker, og forsøker å oppnå anerkjennelse. Kampen kan ta form i affektive utbrudd og handling. Mangel på anerkjennelse i et av anerkjennelses-forholdene medfører en eller annen grad av krenkelse, og både kropp og psyke trues. I verste fall kan personens identitet bryte sammen (Honneth, 2007).

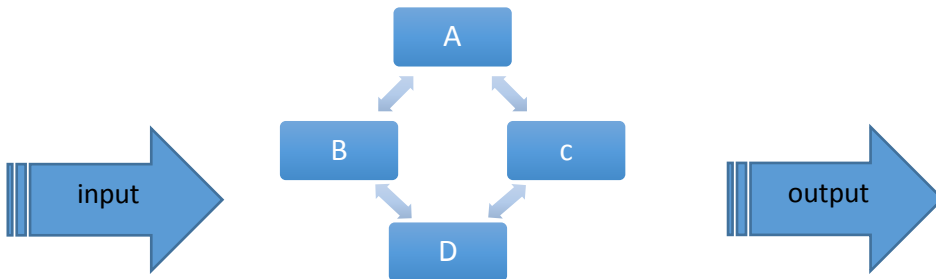
Begrepet anerkjennelse handler om å styrke, gjenkjenne, erkjenne, og se om igjen. Gjensidig anerkjennelse mellom mennesker er en forutsetning for at relasjoner og menneskene i disse skal være i utvikling. Mangel på gjensidig anerkjennelse kan bidra til å holde det som er fastlåst i en relasjon fastlåst også videre (Schibbye, 2012). Anerkjennelse handler om å ta den andres perspektiv, og sette seg inn i den andres opplevelse av sin situasjon (Halvorsen, 2009). Dette forutsetter en holdning der menneskene opplever seg som likeverdige. Ved å anerkjenne hverandre vil den enkelte kunne endre sin tankegang, og dermed også sine handlinger. Blir en ikke anerkjent vil dette kunne resultere i for eksempel sinne (Schibbye, 2012).

2.2 Generell systemteori

Ludvig von Bertalanffy (1901-1972) var en østerriksk biolog. Han utviklet en modell om systemteori. Denne er kalt generell systemteori. Generell systemteori er ifølge Bertalanffy en helhetlig vitenskap (Bertalanffy, 1973). Teorien tar utgangspunkt i at det er gjensidig avhengighet mellom aktører i et samspill. Tanken er at enhver påvirkning på en av deltakerne

i samspillet vil få betydning for de andre som deltar. Påvirkningen vil kunne føre til vekst og utvikling for alle (Jensen, 2009).

Figur 1.

Figuren illustrerer prinsippet om at all inngående informasjon vil påvirke helheten i systemet og all output. Fritt etter Jensen (2009).

Der finnes ulike definisjoner på hva et system er. Hall & Fagen (1956) definerer det som «*ett sett komponenter med relasjoner mellom komponentene og mellom deres egenskaper*». (Egeland & Schødt, 1989, s. 45).

For at systemteori skal gi mening i forhold til denne aktuelle studien avgrenser vi begrepet. Egeland & Schødt (1989) fremhever to spesielt viktige kriterier i så måte:

*Systemets komponenter samhandler på en måte som er forskjellig fra samhandlingen med komponentene utenfor systemet.

*Samhandlingen varer over tid.

Ved å anvende disse kriteriene vil familier oppfylle kravet om å være et system.

2.2.1 Suprasystem

Et system står ikke alene. Det vil være i kontinuerlig kontakt med et suprasystem, noe som innebærer at systemet er en del av en større helhet (Jensen, 2009). For eksempel vil en familie være et system som blir påvirket av samfunnet (suprasystemet). Suprasystemet setter grenser

for, og påvirker retning for systemet. Eksempelvis vil kompetansebehov og politiske føringer kunne påvirke familiens (systemets) valgfrihet. Familien (systemet) vil på samme tid kunne være del av flere suprasystemer. Trossamfunn og idrettslag er eksempler på andre suprasystemer som påvirker systemet (Jensen, 2009). I tillegg vil familien bestå av subsystemer.

2.2.2 Subsystem

Egeland & Schødt (1989) skriver: «*et subsystem atskiller seg fra andre subsystemer ved at samhandlingen komponentene imellom er forskjellige fra samhandlingen mellom komponentene i andre subsystem*» (Egeland & Schødt, 1989, s. 47). Innenfor familieterminologien vil vi kunne operere med parsystem, foreldresystem, søskensystem og så videre. Et individ er således med i flere subsystemer på samme tid (Jensen, 2009).

Figur 2.

Figuren illustrerer de tre nivåene på systemer i generell systemteori. Fritt etter Jensen (2009).

2.2.3 Feedback

En viktig del i systemteori er feedback. Begrepet betyr her tilbakekobling og henger sammen med hvordan systemet utvikler seg. Er der krefter i systemet som kan skape forandring, eller opprettholdes den funksjon, eller dysfunksjon som har utviklet seg? Feedbacken blir en

tilbakemelding på hvilken retning systemet utvikler seg i. Dersom feedbacken bevarer tilstanden betegnes den som negativ, dersom den går i ny retning kalles den positiv. I denne sammenheng har ikke ordet positiv eller negativ betydning i seg selv. Det kommer an på hva som er det beste for systemet (Jensen, 2009).

3.0 Tidligere forskning

I dette kapitlet presenteres søkeprosess, relevant tidligere forskning og sentrale føringer for barns deltakelse i mekling.

3.1 Litteratursøk

Vi gjennomførte flere litteratursøk (vedlegg 1) for sammenbinding og artikkel samlet. For å kvalitetssikre søkene med tanke på teknisk gjennomføring og effektivisering av søkeord hadde vi bistand fra Høgskulen på Vestlandet og Universitetet i Agder. Vi benyttet databasene Idunn, Medline, PsycInfo og SveMed, da med norske og engelske søkeord i ulike kombinasjoner (vedlegg 1). Vi gikk også gjennom litteraturhenvisninger i tidligere publiserte artikler. Søkene er gjennomført i perioden oktober 2016 til september 2017. Vi begrenset søkene til å gjelde fagfelleverderte artikler. Vi brukte Tuntland (2009) for å vurdere artiklene med tanke på kvalitet (oppbygning og innhold). Vi lot kriterier for kvalitet veie tyngre enn alder på artiklene. Alder på litteraturen varierer med utgivelsesår fra 1989-2017. Sammendragene fra artiklene ble lest hver for oss, og deretter inkludert eller ekskludert i fellesskap.

3.2 Tidligere forskning og sentrale føringer

Tidligere forskning viser at samlivsbrudd/skilsmisse kan være en stor påkjenning for barn (Ballard et.al., 2013; Helskog & Lærum, 2007; Killen, 2010; Ness, 2014). Barn ønsker å delta i mekling (Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu, Thørnblad & Handegård, 2016). Der er fra flere hold enighet om at samtaler med barn i forbindelse med mekling bør styrkes (Barneombudet, 2017; Barne-og likestillingsdepartementet, 2015). Tidligere forskning understøtter også viktigheten av barns deltakelse (Barlund, 2015; Gulbrandsen & Tjersland,

2017; Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et.al., 2016). Det er foreslått å øke omfanget av meklingen ved at barna tilbys egen time hos familievernnet (Barne-og likestillingsdepartementet, 2015). Strandbu & Thørnblad (2015) presiserer at denne timens innhold og formål i så fall må avklares (Strandbu & Thørnblad, 2015). Gjennomgang av tidligere forskning viser at barns deltakelse i mekling bør styrkes fordi barn kan ha utbytte av å delta i mekling (Folkehelseinstituttet, 2012; Garwood, 1990). De fleste barn som deltar i mekling erfarer ifølge forskning et positivt møte med mekler (Garwood, 1990; Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et.al., 2016), og mange barn bruker mekler som budbringer (Garwood, 1990; McIntosh, Wells, Smyth & Long, 2008; Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et.al., 2016). En studie viser at barn ønsker at foreldre skal samarbeide og være fleksible (Ness, 2014). Ut fra et anerkjennelseperspektiv er det viktig at barna blir anerkjent og forstått ut fra deres eget perspektiv (Halvorsen, 2009). Flere studier viser på den ene siden til at barnas deltakelse i mekling har en dempende effekt på foreldres eventuelle konfliktnivå (Ballard et.al., 2013; McIntosh et.al., 2008). En annen studie påpeker på den andre siden at meklere opplever at foreldre legger frem ønske om å snakke barnets sak, men at de snakker egen sak istedenfor (Paquin, 1990). Foreldre kan ifølge en studie ha utfordringer med å skille sine interesser fra barnas (Barlund, 2015). En annen studie viser til at barns deltakelse i mekling kan bidra til et best mulig utfall av meklingens resultat (Ballard et.al., 2013; Gulbrandsen & Tjersland, 2017). Andre forhold som kan spille inn på en vellykket mekling er at mekler bruker nok tid, ivaretar foreldrene, samt styrer prosessen (Gulbrandsen & Tjersland, 2017).

4.0 Metode

I dette kapitlet presenteres de valg som er tatt for å besvare forskningsspørsmålene på en hensiktsmessig måte, hvilken teoretisk forankring vi har valgt, og hvordan selve prosjektet er gjennomført metodisk.

4.1 Fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming

Vi valgte en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming for studien. Fenomenologien søker å fokusere på subjektens egen livsverden, og på å få tak i deres opplevelser rundt fenomener (Kvale & Brinkmann, 2015). Fokuset var sammenfallende med vårt.

4.1.1 Fenomenologi

Det grunnleggende prinsipp i fenomenologien er å finne frem til menneskers egen forståelse av sosiale fenomener. I vår studie dreier dette seg om hvordan informantene opplever at deres stemmer har blitt hørt. Samtidig erkjenner vi ved bruk av fenomenologisk tilnærming at vi har en forforståelse for fenomenet (Kvale & Brinkmann, 2015). Denne forsøkte vi å frigjøre oss fra, for å få frem informantens opplevelser av fenomenet.

4.1.2 Hermeneutikk

Hermeneutikk er læren om fortolkning av tekster. Det legges vekt på at forskeren må være bevisst sin forforståelse, og at analyse av tekst alltid vil være sammenfallende med den konteksten man analyserer i. Ved hermeneutisk tilnærming til intervjuanalysen vil man kunne se intervjuet som en tekst som analyseres i lys av kontekstuelle betingelser, og ikke kun på her-og-nå-bildet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Hermeneutiske prinsipper har til formål å sikre at de fortolkningene som foretas er gyldige. For å bidra til dette foretas en kontinuerlig prosess fra helhet til del, og fra del til helhet. Dette beskrives ofte som den hermeneutiske sirkel. Det legges vekt på at der ikke finnes endelige sannheter, men flere nivåer av fortolkning (Thagaard, 2009).

4.2 Kvalitativt intervju

For å komme i posisjon til å fremskaffe barns erfaringer fra mekling valgte vi kvalitativt intervju som metode. Kvalitativt intervju var en egnet metode for å samle informasjon når gruppen av informanter var liten (Kvale & Brinkmann, 2015). Bruk av semistrukturerte intervjuer syntes å være et godt utgangspunkt når vi ville ha tak i det enkelte barns oppfatninger, meninger, tolkninger og holdninger (Jacobsen, 2010). Målet var at vi skulle få frem intervjupersonenes syn på verden (Kvale & Brinkmann, 2015). En fordel ved å benytte

seg av kvalitativt forskningsintervju er at det retter seg mot de kulturelle og dagligdagse aspekter ved menneskenes liv. Det var nettopp dette vi ønsket. Informantene var med på å skape forståelse og mening, samt kunnskapsproduksjon. I kvalitativ metode foreligger ingen universelle regler for analyse (Polit & Beck, 2014). Tydeliggjøring og presisjon i metodevalg og analyse er derfor viktig (Thagaard, 2009).

4.3 Utvalg

Vi valgte å benytte strategisk utvelgelse av informanter. Dette fordi vi ønsket å belyse noen spesielle problemstillinger. Ved å benytte denne formen for utvelgelse øket sannsynligheten for at problemstillingene vi hadde formulert ville kunne besvares (Malterud, 2017). Hvordan utvelgelse av informanter ble gjort fikk betydning for konklusjon og overførbarhet (Thagaard, 2009).

Vi hadde fire barn i utvalget. De var mellom 14-18 år. Det varierte i forhold til hvor lenge det var siden de deltok i mekling. Flere av barna hadde deltatt mer enn en gang. Alle var norsktalende og så langt vi kunne finne ut ikke påvirket av andre sterke inntrykk enn foreldrenes samlivsbrudd på intervjutidspunktet. Barnas reaksjoner i forhold til foreldrenes brudd ble i denne sammenheng ikke regnet som eksklusjonskriterium. Begge kjønn var representert. Ved å be barna fortelle om erfaringer fra tilbake i tid fikk vi retrospektive data (Jacobsen, 2010).

4.4 Portvoktere og kontakt

Rekruttering av informanter til studien var tidkrevende. Vi kontaktet familiekontor, videregående skoler, ungdomsskoler og andre offentlige instanser som arbeider med barn og familier. Vi la ut informasjon på intranettet til to skoler, og på Facebook. På tross av dette var det få tilbakemeldinger om deltakelse. Vi hadde stand på to videregående skoler, for å komme i kontakt med mulige informanter, og vi snakket med mer enn 250 elever. Flere hadde opplevd å delta i mekling, men var utenfor inklusjonskriteriene (stort sett for unge). Dette førte til at vi søkte NSD, og fikk godkjenning til å endre alderskriteriene for inklusjon, fra 18 år og ned til 13 år, slik at vi kunne nå de yngre barna. Vi har noe overraskende opplevd mange

portvoktere rundt barna som har vanskeliggjort datainnsamlingen. På to skoler ble vi nektet å ha stand fordi rektor ville beskytte elevene.

4.5 Datainnsamling

Her presenteres de valg vi gjorde i tilknytning til intervjuene, utarbeidelse av intervjuguide, informerte samtykkeskjemaer, gjennomføring av intervjuer, opptak og transkribering.

4.5.1 Intervjuguide og informerte samtykkeskjemaer

For å være sikre på at relevante sider av problemstillingene ble belyst benyttet vi intervjuguide (vedlegg 6). Denne ble utarbeidet i samråd med veileder, og vi fikk også innspill fra NSD. Intervjuguiden ble utarbeidet med åpne spørsmål som skulle gi anledning til refleksjon over temaet, for eksempel «*Hvordan erfarte du at din mening påvirket resultatet av meklingen*»?

Intervjuguiden ble på forhånd sendt ut til aktuelle informanter slik at de kunne tenke gjennom punktene i forkant, samt få et grundig beslutningsgrunnlag for om de ville delta. Det at barna var forberedt på spørsmålene tenker vi kan ha bidratt til at de i noen grad hadde oversikt over hva de kom til å møte, og dermed kan hende ble betrygget.

Sammen med intervjuguide sendte vi informert samtykkeskjema til barnet (vedlegg 7), den barnet hadde fast bosted hos (vedlegg 8), og forelderen barnet hadde samvær med (vedlegg 9). Barnet fikk skjema med språk tilpasset dets alder. Forelderen barnet hadde fast bosted hos fikk skjema med svarslipp, i og med at vi måtte ha tillatelse fra foreldre i tillegg til barnet selv. Forelderen barnet hadde samvær med fikk skjema uten svarslipp (drøftet med NSD), men med informasjon om rettighet til å kontakte oss om denne mente at barnet ikke burde være med i forskningsprosjektet.

4.5.2 Intervjuer- kontekst og gjennomføring

Intervjutidspunkt ble avtalt med den enkelte informant, eller dennes foresatte. På et av intervjuene deltok vi begge, og på tre intervjuer var den ene av oss tilstede alene. Intervjuene foregikk på kjente arenaer for barna.

Vi åpnet samtalen med å snakke om løst og fast i et par minutter, for å skape tillit og trygge situasjonen. Deretter gikk vi over til å fortelle litt om oppbygning av intervjuet. Vi gjentok informasjon om muligheten til å trekke seg. Videre gikk vi over til temaene i intervjuguiden. Avslutningsvis rundet vi av med å spør hvordan de opplevde intervjuet, og om det var noe viktig vi hadde glemt å spør om. Barna fikk også informasjon om at de kunne kontakte oss om det var noe mer de kom på, eller ønsket fra oss. Til slutt fikk de et gavekort som takk for viktig innsats. Dette visste de ingenting om på forhånd.

4.5.3 Opptak

Vi brukte to båndopptakere for å forsikre oss om at ingen intervjuer gikk tapt. De ble testet ut i forkant med tanke på om de virket, og hvordan lyd kvaliteten ble.

Informantene var i informasjonsskrivene gjort kjent med opptaket, og dette ble gjentatt i intervjusituasjonen. Vi fant lydopptak som en hensiktsmessig måte å sikre informantenes svar på. Det gav oss også verdifull informasjon i forhold til hvordan vi opptrådte i møte med informantene, slik at vi kunne justere dette dersom vi fant behov for det.

4.5.4 Transkribering

Intervjuene gav tre timer lydopptak. Transkriberingen ble gjort kort tid etter gjennomføring av intervjuene. Barnas svar ble transkribert ordrett, og vi føyde til eventuelle stemninger de verbale uttrykkene måtte ses i sammenheng med. Arbeidet var møysommelig. Intervjuene gav 34 sider transkribert tekst.

4.6 Analyse

For å besvare prosjektets problemstillinger fant vi Kirsti Malteruds systematiske tekstkondensering formålstjenlig. Malterud bygger på Giorgis fenomenologiske analysemetode⁴ (Malterud, 2017). Analysemetoden består av fire trinn:

Trinn 1. Helhetsinntrykk- fra villniss til temaer:

Vi leste gjennom transkribert materiale fra intervjuene, for å danne oss et helhetlig inntrykk av alle data. Vi var bevisste på å, så godt som mulig, sette egen forforståelse i bakgrunnen mens vi leste. Dette fordi det var viktig at barnas stemmer skulle komme tydeligst mulig frem. Vi gjennomleste intervjuene hver for oss og snakket deretter sammen om våre inntrykk. Etter flere gjennomlesninger tematiserte vi svarene i disse fem foreløpige kategoriene: 1) Foreldrenes rolle 2) Meklers rolle 3) Mekler som budbringer 4) Videre oppfølging fra mekler 5) Barnas opplevelser fra mekling.

Trinn 2. Meningsbærende enheter-fra tema til koder:

I dette trinnet gikk vi systematisk til verks. Vi finleste teksten på nytt og beholdt tekst fra de foreløpige temaene som vi anså som relevant for å besvare problemstillingene. Øvrig tekst lot vi stå urørt. Vi gikk gjennom det transkriberte materialet på nytt. Startet ved begynnelsen, fargekodet og dermed systematiserte de meningsbærende enhetene fra de respektive foreløpige temaene. Dette ble først gjort ved bruk av markeringstusj i ulike farger. Underveis i dette arbeidet så vi at de meningsbærende enhetene krevde at de foreløpige temaene ble justert. Etter revisjon av temaene fra første trinn ble kodegruppene stående slik: 1) Barnas erfaringer fra arbeid med avtalen 2) Barnas erfaringer med mekler 3) Lovgivere for en dag 4) Foreldrenes rolle i barnas erfaringer.

Trinn 3. Kondensering- fra kode til mening:

Kodegruppe 1 (barnas erfaringer fra arbeid med avtalen) fikk subgruppene «barnas positive erfaringer fra utarbeidelse av avtalen», «barnas negative erfaringer» og «barnas utfordringer knyttet til valg». Kodegruppe 2 (barnas erfaringer med mekler) fikk subgruppene «mekler i

⁴ Giorgi (2009).

møte med barna», «mekler som budbringer» og «foreldreveiledning». Subgruppene ble heretter behandlet som selvstendige analyseenheter. Kodegruppe 3 og 4 ble stående som i trinn 2, uten subgrupper. Et kondensat fra hver analyseenhet ble laget. Hvert av disse inneholdt alle utsagn i analyseenheten. Vi passet på å ikke forringe meningsinnholdet i prosessen fra kode-og subgrupper til kondensat.

Trinn 4. Sammenfatning fra kondensering til beskrivelser og begreper:

I fjerde og siste analysetrinn fortolket vi meningsinnholdet i hver enkelt kode-og- subgruppe fra trinn 3. Ut fra hver enkelt gruppe laget vi en analyserende tekst som hadde som misjon å rekontekstualisere meningsinnholdet fra barnas opprinnelige utsagn. I hver analyserende tekst fikk utsagn i form av enkeltsitater sin plass, dette for å påpeke nyanser i funnene. Vi gav hver enkelt analyserende tekst en ny og for teksten analyserende overskrift. Til slutt validerte vi funnene opp mot opprinnelige utsagn fra barna fremkommet gjennom intervjuene. Dette gjorde vi for å forsikre oss om at vi som fortolkere underveis i analysens flere små og store trinn og veivalg hadde ivaretatt meningsinnholdet/fenomenene som barna delte. I presentasjon av funn i artikkelen har hver kodegruppe egen overskrift, og tilhørende subgruppe. I første og andre presenterte kodegruppe har underoverskriften sin plass i form av et avsnitt hver (Malterud, 2017).

4.7 Reliabilitet og validitet

For at et prosjekts resultater skal kunne stoles på må hvert ledd frem til konklusjoner være utarbeidet og gjennomført på en forskningsmessig solid måte (Thagaard, 2009).

4.7.1 Reliabilitet

Reliabilitet dreier seg om forskningens pålitelighet (Thagaard, 2009). Begrepet er nært knyttet opp mot kvantitativ forskning og instrumenters målelikhet. I forhold til kvalitativ forskning kan det ikke direkte benyttes på samme måte, men en pålitelig studie skal være mulig å gjenskape for andre forskere, og resultatene skal da være sammenliknbare (Polit & Beck, 2014; Thagaard, 2009; Kvale & Brinkmann, 2015).

Gjennom søkeprosessen var det viktig for oss å få tilgang til mest mulig av den publiserte vitenskapelige forskningen over tema gjennom artikkelsøk. Dette for å forsikre oss om at vår drøfting og konklusjoner var gjort på grunnlag av et representativt og så godt som mulig uttømmende utvalg/søketreff i relevante databaser.

4.7.2 Validitet

Validitet dreier seg i stor grad om å stille gode, åpne spørsmål og reflektere rundt studiens tema. Å finne frem til gode spørsmål har vært et gjennomgående tema med omfattende drøftinger oss imellom.

Vi to studentene hadde kontakt for kritisk refleksjon rundt problemstillinger, funn, analyse og resultater. Vårt mål med prosjektet var å belyse informantenes syn på fenomenet. For å få det til var det helt nødvendig å være kritiske til egne valg. Vi var klar over at vi uansett ville påvirke studiens retning. Vi mener vi klarte å holde fokus på å få frem informantenes erfaringer.

Vi tenker at vi ved å være bevisste på vår forforståelse, kritiske til vår fremgangsmetode og analyse, så kunne studiens validitet styrkes. Det faktum at vi gjennom hele prosessen var to forskere med forskjellige grunnkunnskaper var også et moment som kunne gi styrket validitet (Thagaard, 2009).

4.8 Forskerrollen

I kvalitativ forskning er forskeren det viktigste redskapet i tolkningsprosessen, og man vil naturlig påvirke prosessen (Kvale & Brinkmann, 2015; Malterud, 2017). Vi hadde i forskningsprosessen potensielt mer makt enn informantene. Vi kunne definere hva vi ville spør om og hvordan vi ville opptre. Det var derfor alltid en risiko for at informantene kan ha opplevd at de ikke var jevnbyrdige. Ekstra viktig var det å være oss bevisste på at vår tolkning av barnas utsagn kunne oppleves som et tillitsbrudd (Thagaard, 2009). Vi forsøkte å utligne eventuelle ujevnheter i maktforholdet ved å informere om at det var barnet som bestemte tempo, retning, og om vi skulle avslutte intervjuet. Vi gjorde det til et hovedprinsipp at

informantene skulle ha ordet mest mulig, og at vår oppgave skulle være å forstå det de formidlet. Vi forsøkte således å tolke så lite som mulig i datainnhentingene.

4.9 Forforståelse og kritisk refleksjon

Forforståelse er vår forståelsesramme, og den farger alle våre oppfatninger (Nerheim, 1995). Vår forståelse av et fenomen må ses i sammenheng med vår forutgående kunnskap og meninger om fenomenet. Forforståelse av temaet var vår bakgrunnskunnskap som vi gikk inn i prosjektet med. I fortolkning av meningsfulle fenomener var det særlig viktig å ha oppmerksomhet rundt vår tause kunnskap, det vil si den delen av vår forforståelse som ikke er artikulert eller språklig (Gilje & Grimen, 2013).

Vi har ulik yrkesbakgrunn, dette gav også mulighet til ulik forforståelse. Som jurist/terapeut og sykepleier/psykisk helsearbeider er vi vant med å tilstrebe nøyaktighet og etterprøvnbarhet. Vår forforståelse var også preget av våre møter med barn som har fortalt om vonde erfaringer knyttet til skilsmisse/samlivsbrudd og deltakelse i mekling. Det var derfor en mulighet for at vi kunne fokusere for mye på hva som ikke hadde vært bra med skilsmissen og meklingen. Vi forsøkte å være bevisste på å ikke generalisere vår forforståelse inn i informantenes ramme.

Fenomenologisk-hermeneutisk analyse er omfattende, og kritisk refleksjon er viktig for å styrke validiteten i studier. Vi satte gjennom prosessen spørsmål ved vår fremgangsmåte, og vurderte kritisk våre konklusjoner. Ved å gjøre dette reduserte vi muligens risikoen for misforståelser og feil. Gjennomsiktighet og refleksivitet har vært fokus for reliabiliteten og validiteten til studien (Malterud, 2017).

4.10 Etiske overveielser

Etiske retningslinjer er viktig i all forskning, og spesielt når den omfatter mennesker. I kvalitativ forskning kommer man nær intervjusubjektene, og kravet til etiske overveielser skjerpes. Spesielt viktig blir dette når studien omhandler sensitive grupper (Malterud, 2017).

Vi veide fordeler mot ulemper hva gjaldt barnas mulige konsekvenser for deltakelse i studien. I vår tilnærming tok vi utgangspunkt i de etiske retningslinjer som er nedfelt i

Helsinkideklarasjonen⁵ (De nasjonale forskningskomiteene, 2010). Etiske refleksjoner og retningslinjer var aktivt med oss i oppbygning av intervjuguide, gjennomføring av intervjuer, og ved den videre analyse.

Raundalen & Schulz (2008) spør om det blir farligere av å snakke om det vanskelige, og konkluderer med at de ikke har opplevd at barn har tatt skade av åpenhet rundt det som er vanskelig. Strandbu & Thørnblad (2010) viser også til tidligere forskning som har funnet at deltakelse i forskning kan gi mulighet for hjelp.

Selv om andre studier viser at det kan være fordeler ved å delta i forskning var vi likevel bevisste på å ikke misbruke den tillit vi ble vist ved at barna delte sine erfaringer med oss. Vi tenker at det for oss var en fordel at vi hadde erfaring med å snakke med barn fra vårt daglige arbeid. Vår kliniske bakgrunn gjorde at vi var trygge i intervjusituasjonen. Sannsynligvis medførte dette at informantene følte seg godt ivaretatt. Vi var åpne med informantene om at dersom de opplevde uro i etterkant av intervjuet så kunne de kontakte oss. Da ville vi kunne henvise videre til riktig instans, for eksempel helsesøster. Alle informantene gav uttrykk for at dette var fint.

Informantene ble gitt et lite gavekort som takk for deltakelsen. Dette visste de ingenting om på forhånd. Vi overveide om dette var etisk forsvarlig ettersom vi var usikre på om det kunne medføre at det ble vanskeligere å trekke sine svar etter intervjuene dersom de ønsket det. Vi kom frem til at vi eksplisitt hadde informert barna tilstrekkelig om muligheten til å trekke seg, slik at gavekortet ikke skulle være utslagsgivende for det.

Informantene ble både muntlig og skriftlig gjort oppmerksomme på frivilligheten og muligheten til å trekke seg når som helst frem til data ble analysert. Både personvern og taushetsplikt var tema i informasjonsskriv og innledning til intervju. Vi gjorde det klart at informasjonen som ble lagret på bånd ikke ble lagret sammen med identifiserbare data.

⁵ Helsinkideklarasjonen inneholder etiske prinsipper for medisinsk forskning som omfatter mennesker. Den er utarbeidet av verdens legeförening.

Det er kun forfatterne av denne studien som har hatt tilgang til identifiserbare opplysninger. Vår veileder hadde tilgang til det transkriberte materialet, men ikke til intervjuene, eller navn på informantene. Dette har ligget i avlåste skap før de ble makulert ved studiens slutt. Alle data produsert har ligget på passord-beskyttet disk. Disse ble tilintetgjort, og kunne ikke spores tilbake til informanten av andre enn oss. Vi forholdt oss til retningslinjer fra NSD.

Malterud (2017) understreker at vi ikke må la overdreven frykt for konsekvenser for hva som kan skje med informantene i etterkant av kvalitative studier gjøre at vi følger overdrevne sikkerhetstiltak. Dette er vi enige i, samtidig som vi tenker at vi har hatt med barn i en sårbar situasjon å gjøre.

Studien er meldt inn og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD, vedlegg 4) og Fakultetets etiske komite (FEK, vedlegg 2). Fra FEK fikk vi anmodning om å sende søknad til Regional etisk komite (REK, vedlegg, 3). Dette ble gjort, og REK fant at studiet falt utenfor helseforskningslovens virkeområde.

5.0 Diskusjon

Funnene avspeilte at barna er viktige aktører hva gjelder å forme egen hverdag i to ulike hjem. Barna opplevde at deres erfaringer var avhengig av foreldre og mekler. De kom også med konkrete forslag til hvordan de ønsket å bli ivaretatt i meklings situasjonen. I følgende kapittel løfter vi frem og utdyper to forhold som kan tenkes å ha implikasjoner for barnas erfaringer i meklings situasjon: A) Foreldre og mekler: Ulike innganger til felles forståelse av barna B) Kontekstens betydning: Muligheter og begrensninger i meklingsrommet.

5.1 Foreldre og meklere: Ulike innganger til felles forståelse av barna

Selv om barnets beste står i fokus både hos foreldre og mekler er deres perspektiver kategorisk ulike. Foreldrenes relasjon til barnet er som oftest preget av langvarige, dype emosjonelle bånd (Helskog & Lærum, 2007). Meklers inngang til situasjonen er å være

bidragsyter til at barnets beste ivaretas (Barnelova, 1981, § 31), samtidig som de skal forholde seg til barnas foreldre.

5.1.1 Foreldreperspektivet

Foreldre er ved brudd selv i en situasjon som kan medføre sterke emosjoner (Helskog & Lærum, 2007). De kan også være uenige med hverandre (McIntosh et.al., 2008). Når de skal inngå samværsavtale, som i stor grad kommer til å være styrende for hverdagen fremover, kan vi tenke oss at dette noen ganger oppleves utfordrende.

Et av barna fra vår studie ønsket at mekler kunne gi råd til foreldrene når barnet opplevde at de ikke oppførte seg greit overfor hverandre, og dermed heller ikke barnet. Forskning viser at barn synes det er viktig å oppleve at de fortsatt har to foreldre etter bruddet, en følelse informantene i en studie av Ness (2014) fikk om foreldrene samarbeidet godt. Spesielt gjaldt dette hvordan foreldrene snakket sammen.

I følge Paquin (1990) oppfatter meklere ofte foreldre som om de på forhånd har bestemt seg for hva barnets beste er, og ikke beveger seg bort fra dette ståstedet i meklingen (Paquin, 1990). Det kan også være vanskelig for foreldre å ha klart for seg hva som er barnets ønske, og hva som er deres egne ønsker (Barlund, 2015). I lys av teori om anerkjennelse så vi i vår studie muligens at foreldrene til den ene informantene ønsket anerkjennelse for sitt perspektiv, i ytterste konsekvens på bekostning av barnets ønske.

5.1.2 Meklers perspektiv

Mekler er den profesjonelle part i meklingsrommet, og har vanligvis kun kontakt med familien over en tidsavgrenset periode (Forskr om mekling etter ekteskapsl. og barnel., 2007, § 13). Her hviler meklers ansvar for å ivareta barnets beste (Barnelova, 1981, § 31), og hjelpe foreldrene til å komme frem til samværsavtale (Forskr om mekling etter ekteskapsl. og barnel., 2007, § 1). Funn i vår studie viste at barna så på mekler som en viktig person i meklingsrommet hva gjaldt påvirkningskraft for i systemene (barn-foreldre-mekler).

Mekler er, sammen med barn og foreldre, et eget subsystem som er sammensatt av andre subsystemer som far-barn, mor-barn, mekler-barn, foreldre-mekler, og mor-far. Med bakgrunn i at systemene kontinuerlig virker sammen, og at en aktør ifølge generell systemteori (Jensen, 2009) vil ha påvirkning på hele systemet, ser vi at der hviler ansvar på mekler for at denne skal kunne bidra til systemet på en positiv måte som til slutt gagnar barnet. I og med at systemene er dynamiske vil også mulighetene til endring være tilstede.

5.1.3 Felles forståelse

Hvordan inngangen til felles forståelse mellom foreldre og mekler av hva som er til barnets beste er, vil følgelig være betinget av hver families unike situasjon. I generell systemteori legges det vekt på at menneskene i systemet lar seg påvirke av andre mennesker i systemet. Mekler kan derfor i noen grad tenkes å ha innflytelse på foreldrene. Et av barna i vår studie pekte på at mekler burde gi råd til foreldrene i håp om at de skulle endre oppførsel. Forskning viser at det kan bidra til å få frem gode avtaler som er egnede for barnet der foreldrene kjenner til barnets ønsker (Strandbu & Thørnblad, 2015; Barlund, 2015).

Annen forskning viser at når mekler senker farten, forholder seg til foreldrenes egne problemstillinger, i tillegg til i noen grad styre kommunikasjonen, vil dette kunne resultere i en vellykket meklingsprosess (Gulbrandsen & Tjersland, 2017). At mekler ivaretar foreldrene i timen/ene med mekling kan synes å bidra til felles forståelse for hva som er til barnets beste.

5.2 Kontekstens betydning- meklingsrommets muligheter og begrensninger

Vi fant at barna i vår studie viste at de gjerne deler av sine erfaringer fra deltakelse i mekling. Funnet understøttes også i tidligere forskning (Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et al., 2016). Systemene er dynamiske og åpne for endring (Jensen, 2009). Mulighetene for å nedtegne avtaler barn og foreldre er tilfredse med synes derfor mulig. Det fordrer dog at mekler navigerer i systemet som helhet. I tillegg må mekler være tydelig (Gulbrandsen & Tjersland, 2017).

Flere forhold kan tenkes å ha begrensende virkning. Barnas muligheter for deltakelse i dag varierer av to årsaker. For det første er der geografiske variasjoner angående deltakelse for barn i mekling ved familiekontorene. Dette kan kanskje skyldes at mekler i ulik grad informerer foreldre om barns rett til å bli hørt. For det andre er det opp til mekler og foreldre å invitere barna til deltakelse (Strandbu et.al., 2016). Barlund (2015) stiller spørsmål ved om praksis er tilstrekkelig med at mekler overfor foreldre kun har informasjonsplikt om barnets rett til å bli hørt. Videre tolker Barlund (2015) Barnekonvensjonen dithen at barnets uttalerett ikke kan avhenge av foreldrenes samtykkerett, men at retten til å delta i mekling for barn bør lovfestes.

Dette kan bety at barna er prisgitt foreldrenes samtykke for eventuell deltakelse. Kunne lovverket tydeliggjøres ved en metodisk tilnærming til barns deltakelse, der informasjonsplikt fra mekler, overholdelsesplikt fra foreldre og gjennomføring i meklingsrommet følger samme føringer/modell, slik at barna fikk muligheter til samme løp? Burde alle barn ved skriftlig innkalling bli invitert med inn i mekling, etter at mekler har informert om retten til barns deltakelse og viktigheten av deltakelse? Ville dette gitt foreldre et nytt grunnlag for å overholde plikten til å høre barna? Til sist, kunne en modell som for eksempel Bim-modellen være et metodisk verktøy for gjennomføring, som sikret alle deltakende barn like premisser i deltakelsen? Barlund (2015) trekker frem Barnekomiteens uttalelse hvor de sier at det bør tas i bruk modeller i barnesamtaler.

Foreldre kan selv være i en vanskelig situasjon etter bruddet. De kan også ha vansker med å skille egne ønsker fra barnets beste. I tillegg kan de være uoverensstemmelse med den andre forelderen. Hvem av foreldrene sikrer at barna etter Barnelova (1981, § 31) blir hørt, og på hvilken måte hører de barna?

Et annet aspekt er tiden til rådighet i meklingsrommet. Når barn og foreldre deltar i meklingsrommet samtidig vil det nødvendigvis fordre at rammene rundt meklingsforløpet legger til rette for tilstrekkelig med tid. Et aktuelt spørsmål er om dagens føringer i tilstrekkelig grad sikrer dagens praksis på mekling i inntil sju timer. Barlund (2015) legger frem at meklere ikke opplever å ha nok tilrettelagt tid til å snakke med barna.

5.3 Metodediskusjon

I dette kapittelet diskuteres styrker og svakheter ved studiens metode.

Vi mener at studiens funn besvarer forskningsspørsmålene. Likevel er ikke svarene uttømmende, de begrenser seg til denne studiens utvalg. Dette er i tråd med forskning generelt, bare i få tilfeller er det mulig å komme frem til allmenngyldige resultater (Malterud, 2017).

Vårt mål med studien var å få frem barnas egne tanker og ord rundt fenomenet barns deltakelse i mekling. Vi utarbeidet intervjuguide med tematiske spørsmål. Denne ble brukt som sjekklister. Dette gjorde til at vi bedre sikret å belyse sentrale emner rundt forskningsspørsmålene.

Ved å innhente retrospektive data var muligheten tilstede for at tiden hadde endret barnas minner, enten ved å glemme ut deler, eller ved å huske situasjonen annerledes enn på intervjuetidspunktet. Dette kan ha vært en mulig svakhet ved studien (Jacobsen, 2010).

I samtale med informantene var det viktig for oss å gi dem rom og tid til refleksjon over spørsmålene. Vi forsøkte også å være bevisste på vår fremtoning slik at informantene ikke skulle oppleve noe press i forhold til sine svar. I slutten av intervjuet foretok vi en oppsummering av det vi hadde forstått gjennom samtalen, for å være så sikre som mulig på at vi ikke hadde misforstått informantenes svar. Dette var nyttig og til hjelp også ved transkripsjonen. Kvaliteten på de innsamlede data kan derfor ha blitt styrket ettersom muligheten for feiltolkning ble redusert.

Vi sendte intervjuguide og samtykkeerklæring til barna og deres foresatte i forkant av intervjuet. Der er en mulighet for at dette har påvirket et resultat, da vi ikke kan utelukke at foreldrene kan ha påvirket i hvilken retning barna har svart. Det kan også tenkes at barna i forkant kan ha blitt påvirket på annen måte. Barnas måte å svare på virket dog troverdig, og foreldrene som har latt barna delta virket bevisste på hvem som skulle uttale seg.

Vi opplevde samspillet med informantene i intervjuet som godt, og intervjusituasjonen gav rom for å dele vanskelig sider av fenomenet. Likevel kan vi ikke se bort fra at det å skulle dele med en ukjent ble vanskelig, og at barna kan ha utelatt å dele alle sider ved sine erfaringer.

Informantene hadde ulik bakgrunn hva gjaldt alder, erfaring og opplevelse av samarbeid mellom foreldrene. Samtlige informanter var likevel fornøyde med den jobben mekler gjorde. Vi vurderte det som positivt at barn av ulik alder og kjønn gav uttrykk for at de var fornøyde med meklers måte å ivareta dem på. Likevel kan det problematiseres at informantene ikke hadde noe å sammenlikne med. Hva skulle de forvente?

6.0 Konklusjon og implikasjoner for forskning og fagutvikling

Studien har omhandlet fire barns erfaringer fra deltakelse i mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmisse. Resultatene viste at barnas erfaringer ved mekling må ses i sammenheng med relasjonelle forhold som for eksempel foreldres og meklers lydhørhet. Foreldrene var de som hadde mandat til å bestemme, og de syntes i hovedsak å vekte barnas stemmer når de fikk høre dem. Mekler fremstod som en viktig person i forhold til hvordan meklingen for barna og foreldre ble opplevd. Systemene barn, foreldre og mekler virket sammen, og hver av aktørene hadde mulighet til innflytelse på systemet som helhet.

Barna bidro med konkrete forslag til hvordan de ønsket å bli møtt i mekling. De ønsket for eksempel å bli fulgt opp i ettertid. Dette ansvaret foreslo de at mekler kunne ha, for eksempel ved å kontakte dem en tid etter gjennomført mekling. Vi konkluderer med at denne oppfølgingen kan være et fornuftig tiltak av betydning for barna som har deltatt i mekling.

Fremtidens praksis har slik vi ser det noen utfordringer hva gjelder rammene rundt. Der er variasjoner med tanke på hvilke barn som får mulighet til å delta i mekling. Der er heller ingen fastlagte modeller for hvordan et meklingsløp skal være for barna. Vi konkluderer med at dette kunne vært satt i system fra styrende hold.

Videre aktuell forskning kan tenkes å omhandle en større kvalitativ studie med flere informanter rundt samme tematikk. Dette for å belyse barns erfaringer ytterligere. En undersøkelse av foreldres og meklers innflytelse på barns erfaringer i mekling kan også være aktuelt. Da gjerne med tanke på å finne mulige felles inngangsporter til felles forståelse av barna som deltar i mekling.

7.0 Litteraturliste

Ballard, R. H., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A., D'Onofrio, B. M. & Bates, J. E.

(2013). A Randomized Controlled Trial of Child-Informed Mediation. *Psychology, Public Policy, and Law*, 19(3), 271-281. doi: 10.1037/a0033274

Barlund, T. (2015). Barns deltakelse i meklinger på familievernkontoret. *Kritisk juss*, 41(2), 64-86. Oslo: Universitetsforlaget.

Barnelova. (1981). Lov om barn og foreldre av 8 april 1981 nr.7. Hentet fra

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7?q=barnelova>

Barne-og familiedepartementet. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.

(Konvensjon). Hentet fra

http://barneombudet.no/wpcontent/uploads/2013/09/fns_barnekonvensjon.pdf

Barne-og likestillingsdepartementet. (2015). *Familien-ansvar, frihet og valgmuligheter*.

(Meld. St 24 2015-2016). Hentet fra <http://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20152016/id2483146/sec1>

Bertalanffy, L. (1973). *General System Theory*. New York: George Braziller.

Barne-,likestilling og inkluderingsdepartementet. (2015). Tildelingsbrev til barne-ungdoms og familiedirektoratet 2015.

<http://www.regjeringen.no/contentassets/11d82e8f80db44d78be1c0b5b451f003/tildelingsbrev-til-bufdir-2015.pdf>

Egeland, T. A. & Schødt, B. (1989). *Fra systemteori til familierapi*. Oslo: TANO.

Ekteskapsloven. (1993). Lov om ekteskap av 1 januar 1993 nr. 47. Hentet fra

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1991-07-04-47?q=ekteskapsloven>

Forskr om mekling etter ekteskaps. Og barnel. (2007). Forskrift om mekling etter

ekteskapsloven og barneloven av 1 januar 2007. Hentet fra

<http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-18-1478?q=forskrift%20om%20mekling%20etter>

Garwood, F. (1990). Children in conciliation. The experience of involving children in conciliation. *Family and conciliation courts review*, 28(1), 43-51. doi:

10.1111/j.1741617.1990.tb01229.x

Gilje, N. & Grimen, H. (2013). *Samfunnsvitenskapens forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapens vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Giorgi, A. (2009). *The Descriptive Phenomenological Method in Psychology*. Pittsburgh, Pennsylvania: Duquesne University Press.

Grenland familiekontor. (2016). *Barn i mekling. Modell for barns deltakelse i meklingsprosessen*. (Brosjyre). Bufetat: Region sør.

Gulbrandsen, W. & Tjersland, O. A. (2017). Forskningen på obligatorisk mekling ved samlivsbrudd: et fremoverrettet tilbakeblikk. *Fokus på familien*, (1), 6-26. doi: 10.18261/issn.0807-7487-2017-01-02

Halvorsen, G. S. (2009). Anerkjennelsens betydning for en hjelpende relasjon: Om selvforståelse og andreforståelse. *Klinisk sygepleje 2009*, 23(3)3-11

Haugen, G. M. D., Dyrstad, K. & Ådnes, M. (2015). *Barns innflytelse på samværsordninger og bosted*. (Sintef-rapport). Hentet fra http://www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/rapportersintef/sintef-rapport-a26769-endelig-rapport-barn-og-samvar_bld.pdf

Helsinkideklarasjonen. (1964). Ethiske prinsipper for medisinsk forskning som omfatter mennesker. Hentet fra <http://www.etikkom.no/Sok/?q=Helsinkideklarasjonen>

Helskog, G. H. & Lærum, K. T. (Red). (2007). *Fortsatt foreldre. Godt nok samarbeid etter samlivsbrudd*. Modum Bad- SAMLIVSSENTERET: Lobo AS.

Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse*. Valdres: Pax Forlag.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjon og familieperspektiv i helse og sosialarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Killen, K. (2010). *Sveket II. Ansvar og behandling*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko, skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- McIntosh, J. E., Wells, Y. D., Smyth, B. M. & Long, C. M. (2008). Child-focused and childinclusive mediation: Comparative outcomes from a prospective study of postseparation adjustment. *Family Court Review*, 46(1), 105-124. doi: 19.1111/j.1744-1617.2007.00186.x
- Nerheim, H. (1995). *Vitenskap og kommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ness, O. (2014). Barns fornemmelse for brudd. Erfaringer med å vokse opp med skilte foreldre. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 51(10), 815-821. Hentet fra http://www.psykologitidsskriftet.no/index.php?seks_id=429218&a=3
- Paquin, G. W. (1990). Mediator`s perception of the effect and the couples` behaviour in child custody mediation. *Journal of divorce & remarriage*, 14(2), 79-90. doi: 10.1300/J087v14n02_04

Polit, D. F. & Beck, C. T. (2014). *Essentials of nursing research. Appraising evidence for nursing practice*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Raundalen, M. & Schultz, J. H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt. De vanskelige samtalene*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Schibbye, A-L. L. (2012). *Relasjoner: Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Strandbu, A. & Thørnblad, R. (2015). Hva står på spill? Barns deltakelse og budskap i mekling. *Fokus på familien*, 2015(4), 271-291. Oslo: Universitetsforlaget.

Strandbu, A. & Thørnblad, R. (2010). «Sårbare» barn som deltar i kvalitativ forskning. Forskningsetikk og etisk forskning. *Barn*, 2010(1), 27-41. Norsk senter for barneforskning.

Strandbu, A., Thørnblad, R. & Handegård, B. H. (2016). Involvering av barn i foreldremekling. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14(4), 360-385. doi: 10.18261/issn.0809-9553-2016-04-04

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Tuntland, H. (2009). Systematisk vurdering av forskningsfunn- hva er en systematisk oversikt

og en metasyntese. *Ergoterapeuten*, 2009(1), 1-5. Hentet fra

<http://hdl.handle.net/10049/227>

Del 2: Artikkel

Barns egne stemmer i mekling – En kvalitativ studie av barns erfaringer i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmiss

Hjørdis Førre Madsen. F: 1979

Sykepleier med videreutdanning i psykisk helsearbeid

Psykisk helsearbeider ved nevropsykologisk enhet, klinikk for spesialisert behandling, Helse Fonna, Haugesund.

Adresse: Lars Hertervigsgate 7, 5532 Haugesund

E-postadresse: hfmadsen@hotmail.com

Terje Bakken. F: 1974

Jurist og familieterapeut med videreutdanning i krisehåndtering

Enhetsleder ved Ressurssenteret, Birkenes Kommune

Adresse: Arenfeldtsvei 4, 4630 Kristiansand

E-postadresse: tb.tracon@icloud.com

Sjanger: Vitenskapelig artikkel

Antall tegn brukt i manus: 26.874

Figurer: 0

Prosjektets referansenummer fra NSD: 48984

Prosjektets referansenummer fra REK: 758968

Sendes til Tidsskrift for psykisk helsearbeid: <https://www.idun.no/tph/2017/03>

Sammendrag

Barns egne stemmer i mekling – En kvalitativ studie av barns egne erfaringer i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmiss

Denne kvalitative studien har løftet frem barns erfaringer fra deltakelse i obligatorisk mekling etter foreldrenes samlivsbrudd/skilsmiss. Hensikten var å undersøke hvordan barna opplevde at deres stemmer ble vektet ved utarbeidelse av samværsavtale, og hvordan de ønsket å bli møtt i meklingssituasjonen. Data ble innhentet gjennom intervjuer av fire barn (alder 14-18). Funnene viste at barna i hovedsak opplevde å påvirke utfallet av samværsavtalen. Mekler og foreldre var viktige for hvordan barna opplevde meklingen (for eksempel meklers involvering og foreldres samarbeid). Barna ønsket at mekler skulle følge dem opp i etterkant av meklingen.

Nøkkelord: obligatorisk mekling, familiekontor, samværsavtale, barns stemme

Abstract

Children`s own voice in mediation- A Qualitative study of children`s experiences in mandatory mediation after parental divorce/brake-up.

This Qualitative study focuses on children`s experiences from participation in mandatory mediation after their parents brake-up/divorce. The purpose was to investigate how children`s voices effected the result of arrangement of care, and how they wanted to be met in mediation. Data was collected through interviews of four children (age 14-18). Results showed that children mainly experienced to influence the arrangement of care. Mediator and parents were important to children`s experiences (e.g mediators involvement and parents` cooperation). The children wanted mediator to contact them after mediation, to hear how they were coping.

Key-words: mandatory mediation, familiy-services, arrangement of care, children`s voices

Bakgrunn

Hvert år opplever omlag 25.000 norske barn foreldres samlivsbrudd/skilsmisse (Barneombudet, 2017). Barn av foreldre som gjennomgår samlivsbrudd/skilsmisse har rett til å bli hørt (Barnelova, 1981, § 31; Grunnloven, 1814, § 104; Forskr om mekling etter ekteskapsl. og barnel., 2007, § 2; FN's barnekonvensjon, 1989, art. 12). Tradisjonelt sett har få barn deltatt i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmisse, fra 2% i 1997, mot 8,4% i 2015. Økningen de siste fire årene har bidratt til en fordobling av antall deltagende barn, og meklingsmodellen «Barn i mekling» kan tillegges årsaken for det (Strandbu, Thørnblad & Handegård, 2016). Bufdir ble i 2016 tildelt økonomiske midler for å øke antall samtaler med barn i mekling med ytterligere 20% fra 2015, og for å styrke informasjonen til foreldre hva gjelder barns rett til medvirkning (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2016).

Der er bred enighet om at barn kan oppleve stor smerte etter foreldres samlivsbrudd/skilsmisse (Ballard, Holtzworth-Munroe, Applegate, D'onofrio & Bates, 2013; Barneombudet, 2017; Killen, 2010; Ness, 2014). Ikke desto mindre; når barn får bruke sine krefter på å utvikle seg i stedet for å overleve er vi med på å styrke deres nåværende og fremtidige psykiske helse (Barneombudet, 2014; Killen, 2013). Gjennomgang av forskning viser at barn kan ha utbytte av å delta i mekling, dette fordi det ses som positivt at barna får lov til å snakke og bli hørt, samt at det kan bidra til å dempe foreldres konfliktnivå (Folkehelseinstituttet, 2012; Garwood, 1990).

Tidligere forskningsprosjekter har undersøkt hvilke budskap barn som deltar i obligatorisk mekling har hatt til sine foreldre, og om barn har ønsket å benytte seg av muligheten til å delta i mekling. Resultatene viste at barn har ulikt budskap til sine foreldre, alt fra at de ønsker seg akvariefisk til at de tar opp vanskelige temaer som foreldrenes alkoholmisbruk. Felles for barna som har deltatt i forskningen er at de ønsker å delta i mekling (Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et al., 2016). Vi ser behovet for ytterligere forskningsbidrag rundt temaet barns deltakelse i mekling. Dette behovet etterspørres også i kjølvannet av tidligere studier (Guldbrandsen & Tjersland, 2017; Strandbu & Thørnblad, 2015). Haugen, Dyrstad & Ådnanes (2015) peker spesielt på behovet for å undersøke i hvilken grad barn har påvirkning på samværsavtalen.

Vårt masterprosjekt ved Universitetet i Agder har til hensikt å bidra til ny kunnskap ved å undersøke barns egne erfaringer fra deltakelse i mekling. Dette aktualiserer følgende forskningsspørsmål:

- A) *«Hvordan erfarer barn at deres stemmer i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmisse blir vektet?»*
- B) *«Hvilke ønsker om endring i forbindelse med mekling forteller barna om?»*

Teori om anerkjennelse (Honneth, 2007; Schibbye, 2012) og generell systemteori (Bertalanffy, 1973) vil bli brukt som inspirasjon for å nyansere vår forståelse av temaet, samt i drøftingen av funn. Teori om anerkjennelse ses som relevant fordi opplevd anerkjennelse har blitt løftet fram som et sentralt forhold som styrker den psykiske helsen (Honneth, 2007). Systemteori er relevant for å forklare hvordan aktører i samhandling påvirker og påvirkes, og fører til endring hos de involverte (Bertalanffy, 1973).

Metode

Design, utvalg og datainnsamling

Et kvalitativt design ble brukt for å innhente barnas erfaringer. Designet var formålstjenlig ettersom data skulle hentes inn i form av meningsbærende språk (Jacobsen, 2010). Prosjektet er forankret i en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. I fenomenologien er det informantens livsverden og fenomenenes betydning en ønsker å få tak i. Hermeneutikken henspiller seg på å fortolke informantens svar, og å oppnå større forståelse for innholdet ved å arbeide vekselvis fra helhet til deler, og deler til helhet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Barna ble rekruttert ved hjelp av strategisk utvelgelse. Begge kjønn var representert. Kontakt med barna ble opprettet gjennom foreldre via ansatte på familiekontor, og ved våre stands på videregående skoler. Vi satte ingen kriterier for hvor lang tid det var gått siden barna hadde deltatt i meklingen.

Det ble gjennomført fire semistrukturerte intervjuer. Informantene var barn i alderen 14-18 år. Intervjuguiden ble på forhånd utarbeidet og inneholdt temaer barna kunne reflektere fritt innenfor. Temaene omhandlet hvordan barna opplevde at de eventuelt fikk påvirke samværsavtalen, hvordan de syntes møtet med mekler var, og hva de kunne se for seg om de fikk være lovgivere for en dag.

Dataanalyse

For å besvare prosjektets problemstilling ble Kirsti Malteruds (1949-) systemiske tekstkondensering brukt. Malterud bygger på Giorgis fenomenologiske analysemetode, og metoden består av fire trinn (Malterud, 2017).

Trinn 1: Helhetsinntrykk-fra villnis til temaer

Transkribert materiale ble gjennomlest og foreløpige temaer satt opp: 1) Foreldrenes rolle 2) Meklers rolle 3) Mekler som budbringer 4) Videre oppfølging fra mekler 5) Barnas opplevelser fra mekling.

Trinn 2: Meningsbærende enheter-fra tema til koder

Meningsbærende enheter ble kodet. Kodegruppene ble etter revisjon av foreløpige temaer fra trinn 1 stående slik: 1) Barnas erfaringer fra arbeid med avtalen 2) Barnas erfaringer med mekler 3) Lovgivere for en dag 4) Foreldrenes rolle i barnas erfaringer.

Trinn 3: Kondensering-fra kode til mening

I dette trinnet satt vi igjen med de fire ovennevnte koder med meningsbærende enheter.

Vi dannet fem subgrupper fra to av kodegruppene. De andre to kodegruppene ble stående uten subgrupper. Totalt hadde vi her sju grupper kode og subgrupper. Hver av disse ble heretter behandlet som selvstendige analyseenheter.

Trinn 4: Sammenfatning-fra kondensering til beskrivelser og begreper

I fjerde analysetrinn fortolket og rekontekstualiserte vi funnene fra hver enkelt kode-og subgruppe. Målet var å formidle nye beskrivelser til temaet barn i mekling. Deretter validerte

vi funnene opp mot opprinnelig transkripsjon. Underveis hadde vi fokus på egen rolle som fortolkere, og edruelighet i forhold til hvordan vi hadde ivaretatt og behandlet meningsinnholdet fra de enkelte kode-og subgruppene (Malterud, 2017).

Forskningsetikk

Studien er meldt inn hos og godkjent av Forskningsetisk komite, FEK. Studien ble søkt inn hos Regional etisk komite, REK, men vurdert som ikke relevant for behandling hos dem. Norsk senter for forskningsdata, NSD, har godkjent studien. Godkjenninger av søknader var i orden før intervjuene ble gjennomført. Foreldrene til informantene rekruttert gjennom familiekontor ble oppringt av mekler. De som var interessert i deltakelse fikk tilsendt intervjuguide og informert samtykkeskjema. Familiene som takket ja sendte dette i retur direkte til oss. Familiekontorene/meklerne hadde derfor ikke innsyn i hvem som takket ja til å delta i studien. Øvrige informanter fikk også lese intervjuguide og samtykkeerklæring sammen med foreldrene før intervjuene fant sted. En informant var over 18 år ved intervjutidspunktet, og dennes foreldre ble derfor ikke informert.

Barnas anonymitet og personvern ble ivaretatt ved at intervjuene ble avpersonifisert, og informerte samtykker og båndopptakere, samt transkriberte intervjuer oppbevart i samsvar med pålegg fra NSD (Personopplysningsloven, 2000, § 42). Vi tilstrebet å ivareta barna under intervjuene og informerte dem om at de i etterkant kunne kontakte oss ved behov. Vi tilstrebet å ikke forringe barnas meningsinnhold i arbeid med analyse og funn (Malterud, 2017).

Funn

Hvert av barna hadde sine unike, nyanserte erfaringer fra meklingssituasjonen. Vi så samtidig at flere av barnas formidlede erfaringer trakk i samme retning. De opplevde for eksempel i hovedsak å bli hørt ved utarbeidelse av den skriftlige avtalen. Videre fortalte de om sine

erfaringer med mekler, foreldre og enkelte utfordringer knyttet til valg. Barna kom til slutt med sine ønsker om eventuelle endringer i forbindelse med meklingssituasjonen generelt.

Barnas stemmer ved utarbeidelse av samværsavtalen

Barna formidlet i hovedsak at deres stemmer ble tatt med og lagt til grunn når avtalen skulle lages. Et av barna opplevde det motsatte, at dets stemme ikke hadde hatt påvirkning.

Tre av barna gav tilbakemelding om at de opplevde seg hørt under meklingen og utarbeidelse av samværsavtalen. De fortalte at meklere og foreldre hadde brukt deres utsagn og ønsker som grunnlag for avtalens endelige resultat. *«Det var min stemme de gikk ut fra»*, sa en informant. En annen sa: *«Så sa jo vi at vi hadde lyst til å bli hørt, at vi skulle ha noe å si. Og det har vi jo fått da»*.

Et av barna erfarte altså det motsatte. På den ene siden, da barnet snakket med mekler fikk det inntrykk av at dets stemme var viktig og skulle bli hørt. Foreldrene hadde på den andre side ulike oppfatninger om hvordan avtalen skulle se ut. Derfor, selv om barnet på forhånd ble forespeilet at dets stemme skulle vektes i forbindelse med utarbeidelse av avtalen, opplevde det på den andre side likevel til slutt at foreldrene selv ønsket å bestemme. Barnet kommenterte det på følgende måte: *«Det var hovedsakelig foreldrene mine som ville bestemme selv»*. *«Siden det var på en måte foreldrene mine som til syvende og sist bestemte eller besluttet eller den som tok vårt valg da»*.

Barna i møte med mekler

Funnene viste at barna hadde positive erfaringer fra møtet med mekler. Noen hadde brukt mekler som budbringer mellom seg selv og sine foreldre. Et av barna ønsket også at mekler kunne fungert som rådgiver der barnet opplevde seg utilpass med situasjonen.

Samtlige barn fremstod på bakgrunn av sine uttalelser som fornøyd med mekler og opplevde møtet med denne som positivt. De beskrev mekler som flink, imøtekommende og interessert i at deres stemmer skulle komme frem. De erfarte også at mekler ønsket å vektlegge deres stemmer i forbindelse med utarbeidelse av samværsavtalen. «*Han var veldig sånn på at det er vi som bestemmer selv*», ble det sagt.

De to barna som brukte mekler som budbringer ønsket at mekler skulle kunne være behjelpelig med å viderefremde temaer til foreldrene, temaer de selv syntes var vanskelige å ta opp på en fin måte. «*Jeg spurte om han kunne overføre beskjed og si....*», ble det sagt.

Barnet som ønsket at mekler skulle fungere som rådgiver når det selv opplevde at det kom til kort gav eksempelvis uttrykk for at det syntes mekler skulle gripe inn når foreldrene ikke oppførte seg greit overfor hverandre, og derfor heller ikke overfor barnet. Videre ønsket barnet at mekler kunne ta ansvar for at foreldrene fikk en slags opplæring for hvordan de skulle forstå og dermed tåle barnets ønsker og valg. «*De fleste foreldre burde få en eller annen form for opplegg for hvordan de skal takle det at barn må ha lov til å velge selv*», ble det sagt.

Et av barna ønsket spesifikt at mekler skulle gi råd til foreldre når det fremkom utfordringer under meklingen der barnet ikke opplevde å være tilfreds med situasjonen: «*mekler burde gi foreldrene råd om hvordan de skulle oppføre seg*», ble det sagt.

Foreldrene som støttespillere (uten subgruppe)

Funnene viste at foreldrenes ivaretagelse av barna i forbindelse med mekling spilte en viktig rolle for at barna skulle sitte igjen med positive erfaringer fra meklingen, og utfallet av denne.

Et av barna fortalte at det opplevde støtte fra foreldrene i forkant av meklingen da de forberedte barnet på at det skulle snakke med en mekler på familiekontoret, og at barnet da kunne åpne seg for denne (mekleren). «*Jeg ble fortalt at jeg skulle få snakke med en mann...*», ble det sagt, «*en jeg kunne stole på*».

Et annet barn gav uttrykk for tilfredshet med at foreldrene hørte på barnets ønsker, og i tillegg utviste fleksibilitet i forhold til samværsavtale: *«For hvis ikke den helgen passet så kunne vi liksom bare bytte på»*.

Et av de andre barna gav uttrykk for tilfredshet med at foreldrene hørte på barnets ønsker, og i tillegg utviste fleksibilitet i forhold til samværsavtale. *«For hvis ikke den helgen passet så kunne vi liksom bytte på»*.

Barnet som valgtaker

To av barna fortalte under intervjuet at de hadde utfordringer knyttet til valg. De syntes det kunne være vanskelig å fortelle åpent hvem av foreldrene de ønsket å bo mest hos. De ønsket ikke å såre verken moren eller faren sin, og opplevde ansvar for at de tok hensyn til begge foreldrene. *«Du vet at hvis du velger mor så skuffer du far»*, sa den ene, *«og velger du far så skuffer du mor»*.

«Du kan få en sånn avgjørelse du må ta som en ikke kan gi noe kanskje-svar til», sa den andre. *«Det er liksom foreldrene dine du må velge mellom, om du vil bo mest hos den ene, eller om du vil bo like mye»*.

Barna som lovgivere for en dag (uten subgrupper)

Barna så villig for seg hvordan de ønsket at fremtidig mekling kunne se ut. Et av barna understreket viktigheten av tilstrekkelig tilgjengelig tid på familiekontoret, da gjerne i form av en eller flere obligatoriske timer slik deres foreldre hadde *«...eller i hvert fall hatt en eller to obligatoriske timer for barna»*.

To av barna påpekte at mekler gjerne, i tillegg til å høre hva barna ønsket i forhold til avtalen, også kunne undersøke hvordan de hadde det. Tre av barna gav uttrykk for at de ønsket

rutinemessig oppfølging av mekler i etterkant av meklingen, for å høre hvordan det gikk med dem, enten i forhold til avtalen, eller mer generelt. «*De kunne tatt kontakt og spurt meg hvordan det gikk*», sa en. «*Ja, det hadde vært en ok ting, og så hørt hvordan det hadde gått i forhold til avtalen vi hadde laget*», sa en annen.

Diskusjon

Hensikten med studien har vært å frembringe barns erfaringer fra deltakelse i obligatorisk mekling etter foreldres samlivsbrudd/skilsmiss. I det følgende diskuterer vi tre hovedtemaer som fremkom av analysen: 1) Hvordan barna erfarte at deres stemmer ble vektet ved utarbeidelse av samværsavtale, 2) Hvilke forhold som spilte inn på hvordan barna opplevde seg hørt/vektet, og 3) Hvilke ønsker barna hadde for endring av meklings situasjonen. Funnene drøftes i lys av teori om anerkjennelse (Halvorsen, 2009; Honneth, 2007; Schibbye, 2012), Ludvig von Bertalanffys generelle systemteori (1973), og tidligere forskning.

Hvordan barna erfarte at deres stemmer ble vektet ved utarbeidelse av samværsavtale: Når fremtiden skal nedtegnes på et A-4 ark

Tre av barna i vår studie opplevde at deres stemmer ble vektlagt under utarbeidelse av samværsavtalen. I følge Honneth (2007) er det viktig å oppleve seg anerkjent for å opprettholde god psykisk helse. De av barna i vår studie som opplevde at de hadde hatt påvirkning på samværsavtalen kan ha opplevd seg anerkjent og styrket. Forskning viser at foreldre har utbytte av å høre egne barns ønsker, og at det er til hjelp for å utarbeide samværsavtale (Ballard et.al., 2013; Strandbu & Thørnblad, 2015). Barna i denne studien kan derfor ha hatt innvirkning på foreldrenes avgjørelse i forbindelse med samværsavtalen. Sett i lys av Bertalanffys generelle systemteori (Jensen, 2009) kan de ulike systemene med barna, foreldre og mekler ha jobbet sammen, og medvirket til at både barna og foreldrene kom styrket ut av situasjonen.

Et av barna erfarte at dets stemme ble hørt, men ikke vektet. Kanskje det kan ha hatt sin bakgrunn i at systemene (mor-far, mekler-foreldre, foreldre-barn) ikke anerkjente hverandre? Om så er tilfelle, kan det tenkes å ha ført til at barnet opplevde seg krenket. Krenkelsen kan igjen ha ført til affektive konsekvenser, for eksempel sinne (Honneth, 2007; Schibbye, 2012). Ikke desto mindre, selv om barnet ikke opplevde at dets stemme ble vektet fikk det likevel anledning til å uttale seg om sin situasjon. Det kan tenkes at barnets erfaring med å få uttalt seg har gitt en positiv opplevelse.

Uavhengig om barnets stemme ble vektet eller ikke vil avtalen som ble nedtegnet spille inn på barnets hverdag fremover. Et aktuelt spørsmål er hvem som i meklings situasjonen har mulighet til å fange opp det fastlåste, og forsøke å bidra til endring i systemene.

Hvilke forhold som spiller inn på hvordan barna opplever seg hørt/vektet:

Anerkjennelsens og systemenes betydning for barnas erfaringer

Alle fire barn i vår studie opplevde at mekler møtte dem på en god måte. De beskrev mekler som flink og imøtekommende. Dette samsvarer med funn i tidligere forskning (Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et.al., 2016; Garwood, 1990). Barna i denne studien har sannsynligvis opplevd seg anerkjent (i møte med mekler). Sett i lys av anerkjennelsesteori (Honneth, 2007) kan det tenkes at barnas opplevelse av å bli møtt på en god måte har ført til anerkjennelse i systemet mekler-barn. Med utgangspunkt i generell systemteori hvor en part har innvirkning på systemet som helhet, vil dette også kunne ha påvirket foreldrenes perspektiv.

Flere av barna i utvalget hadde brukt mekler som budbringer der de ønsket å formidle noe til sine foreldre. Dette samsvarer med tidligere forskning som også viser at barn har behov for å bruke mekler som budbringer til foreldre (Garwood, 1990; McIntosh, Wells, Smyth & Long, 2008; Strandbu & Thørnblad, 2015; Strandbu et.al., 2016). Der er i praksis de siste årene en sped start på å implementere barns formidlingsbehov til foreldre. BiM-modellen inneholder et eget budskapsskjema der barna av mekler blir gitt anledning til å formidle sitt budskap til foreldrene (Grenland familiekontor, 2016; Strandbu & Thørnblad, 2015). Vi ser det som

mulig at barna i vår studie aktivt viste ønske om å oppnå anerkjennelse for sin situasjon. I følge Jensen (2009) vil barn som snakker med mekler lage et nytt subsystem (barnet og mekleren). Dersom barnets budskap via mekler blir formidlet til foreldrene, vil barnet kunne oppnå anerkjennelse i form av at mekler har tatt på alvor dets budskap og videreformidlet det. Om foreldrene tar barnets budskap på alvor vil barnet igjen kunne oppleve seg anerkjent, og dermed ytterligere styrket (Honneth, 2007). Familiesystemet vil som følge av feedback oppnå utvikling og samspill (Jensen, 2009).

Noen av barna opplevde utfordringer knyttet til valg, for eksempel hvem de skulle bo hos. Tilsvarende funn er gjort i nyere forskning, der det også fremgår at barn ofte tar mer hensyn til andre enn seg selv (Strandbu & Thørnblad, 2015). Tjersland (Helskog & Lerum, 2007) fant at barna ofte tar parti med den de oppfatter klarer seg dårligst, for å hjelpe denne, og så lider de selv. Strandbu og Thørnblad (2015) fant at barnas forståelse av rettferdighet innebar at de må dele seg likt mellom foreldrene.

I vår studie påpekte et av barna at det ønsket mekler skulle informere foreldrene om hvorfor det ønsket å velge som det gjorde. Med andre ord forklare dem at det ikke hadde noe med favorisering av den ene forelderens å gjøre, men at det handlet om andre forhold, som for eksempel praktiske hensyn. Denne typen kunnskap synes aktuell å bringe videre til foreldre ettersom vi ikke kan forvente at barna skal formidle dette selv. Garwood (1990) fremhever viktigheten av at foreldrene lytter til barna, og forklarer åpent hvorfor de har valgt som de har gjort (1990). Dersom foreldrene er forberedt på dette og tar barnas budskap på alvor, vil det muliggjøre at barna kan oppleve dette som anerkjennende kjærlighet.

Hvilke ønsker barna hadde for endring av meklings situasjonen

Barna som lovgivere for en dag

Funnene viste at barna hadde forslag til hvordan fremtidens mekling kunne utformes, for best mulig å ivareta de som kommer i denne situasjonen. Flere av barna gav uttrykk for at mer tid og undersøkelse fra meklers side ville oppleves som positivt. Dette samsvarer med tidligere forskning som også har vist at barn ønsker oppfølging (Strandbu et al., 2016).

Om samtaler med barn tilpasses deres alder og gis nok tid er det ikke skadelig å være åpne og inkluderende med barn (Raundalen & Schultz, 2008; Strandbu & Thørnblad, 2015). Vi tenker at dette også gjelder i meklingen, og vi mener at en slik fremgangsmåte kan bidra til å skape rom for at barnas opplevelser får komme frem. Tidligere forskning antyder det samme. Barna stiller seg stor sett positive til å delta uansett hvordan forholdet mellom foreldrene er (Strandbu et.al., 2016). Barneombudet (2017) ønsker at alle barn får mulighet til å komme til samtale etter foreldres samlivsbrudd/skilsmisse. I lys av generell systemteori (Bertalanffy, 1973) kan dynamikken som skapes i en åpen og inkluderende ramme gi mulighet for utvikling og vekst. Her vil dette gjelde både for systemet som helhet med barna, foreldrene og mekler, og for subsystemene, barnet-foreldre og mor-far.

Det er interessant at barna i utvalget har hatt behov for å delta i meklingen for å fortelle hvordan de har det. Det kan bety at de har opplevd det som vanskelig å nå gjennom til foreldrene, for eksempel ved at barna har syntes det var vanskelig å ta opp sine behov med foreldrene, eller at foreldrene ikke har tatt deres ytringer på alvor. Individuelle forskjeller vil også forekomme. Ikke desto mindre kan barnas ønsker om å fortelle hvordan de har det ses i sammenheng med behovet for å oppleve seg anerkjent. Honneth (2007) legger til grunn at mangel på anerkjennelse motiverer for en kamp om anerkjennelse, i barnas tilfelle, å delta for å bli hørt og tatt på alvor.

Barna i utvalget etterlyser oppfølging av mekler etter meklings samtalen. Det kan se ut til at barna aktivt streber mot å bli tatt med som deltakende aktører i egen situasjon, også etter endt mekling, for å kunne påvirke sin hverdag. I lys av teori om anerkjennelse kan vi forstå funnet som at barna ønsker å bli involvert og anerkjent ved at de følges opp og dermed anerkjennes.

«Barn i mekling» -modellen har allerede implementert praksis for oppfølging. I modellen legges det opp til evalueringssamtaler for både barn og foreldre etter 6 måneder. Barna mottar også kontaktinformasjon til familiekontoret slik at de ved behov selv kan ta kontakt (Grenland familiekontor, 2016). Et av barna i vår undersøkelse gav uttrykk for at det ønsket å bli kontaktet av mekler i etterkant av meklingen. Barn kan bli redde når de skal nærme seg vanskelige temaer alene (Raundalen & Schultz, 2008). Vi tenker at det kanskje ville vært en god løsning at mekler kontaktet barna etter en gitt tid. Her kunne mekler fått mulighet til å høre hvordan barnet opplevde hverdagen sin med tanke på konsekvensene av foreldrenes skilsmisse/samlivsbrudd, og undersøkt hvordan barnet syntes samværsavtalen fungerte.

Barneombudet (2017) mener at barn har rett på veiledning i forhold til hvordan samværsavtalen fungerer for dem. Alle taper noe ved samlivsbrudd, og vi bør sørge for at tapet for barnet blir minst mulig.

Metodediskusjon

Studiens utvalg er smalt, og hvert av barna i utvalget bidro ulikt med sine unike erfaringer. Eksempelvis varierte barnas svar i omfang. Dette førte til at noen av analysekategoriene har svar fra flere barn, mens andre kategorier kun har svar fra et barn. Dette beskrives som generelt gjeldende i kvalitativ forskning med beskjedent utvalg (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi tenker likevel at vi fikk nok reliable data til å besvare forskningsspørsmålene, men setter parentes rundt om metningsnivået i den enkelte analysekategori ble nådd.

En mulig styrke ved vår studie er at vi som forskere har snakket direkte med barna, for å få frem deres egne erfaringer. Vi har i umiddelbar kontakt med informantene hatt mulighet til å justere oss i forhold til deres svar og refleksjoner i intervjusituasjonen, og hatt anledning til å følge dem på deres «spor». En konsekvens av dette kan ha vært at vi fikk frem det barna opplevde som viktig å formidle, noe som var et viktig mål for studien. I følge «Veileder for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag» er det en fordel å ha best mulig oversikt over kontekst hva gjelder informantens utsagn (Forskningsetiske komiteer, 2010). Vi mener vi fikk god oversikt over kontekst ved selv å intervju barna.

Vi var to forskere som gjennomførte prosjektet. Vår forforståelse og yrkesmessige bakgrunn som sykepleier med videreutdanning i psykisk helsearbeid og jurist/familieterapeut har i noen grad farget våre perspektiver ved planlegging og gjennomføring av prosjektet. Vi har vært bevisste på å forsøke å sette vår forforståelse til side, for best mulig å kunne behandle barnas svar/erfaringer i tråd med deres livsverden. Vi har tilstrebet å være kritiske til våre konklusjoner, og har hatt små og store metodiske veivalg fra begynnelse til slutt oppe som tema. Dette har vi sett på som bidrag til å stryke valideringen av studien, da med tanke på at vi sammen fikk reflektert over vår fremgangsmåte.

Konklusjon

Studien viser at barnas erfaringer ved mekling ikke kan ses løst fra systemene de inngår i. Det er i møtet med foreldrene og mekler at barnas erfaringer blir til. Barna i utvalget som fikk mulighet til å delta i obligatorisk mekling opplevde i hovedsak at deres stemmer ble vektlagt da samværsavtalen ble utarbeidet. De bidro med å fortelle om sine erfaringer, utfordringer og konkrete ønsker om endring for fremtidig meklingspraksis. Det ble for eksempel lagt frem ønske om at mekler rutinemessig i etterkant av meklingen kontaktet dem for å høre hvordan de hadde det.

Barna ønsket å delta i mekling, ønsket å bli hørt og var villige til å dele sine erfaringer. Foreldre og mekler var viktige for at barna ble tatt med, og lyttet til. Foreldrenes fleksibilitet og lydhørhet i forhold til samvær over for barna spilte inn på hvordan barna opplevde seg hørt og vektlagt.

En tanke for fremtidens praksis kunne for eksempel være å sette invitasjon til barn i system, informere foreldrene om viktigheten av at barn høres og gi meklere tid nok til å ha dem med i mekling. Barns rettighet til å bli hørt må settes ut i livet, og løftes frem. Det er tross alt deres hverdag og fremtid som blir nedtegnet på et A4 –ark under meklingen.

Resultatene fra denne studien aktualiserer flere studier over temaet barn i mekling, hvor barns stemmer inngår, gjerne med et bredere utvalg. Undersøkelser rundt foreldres og meklers innganger til felles forståelse av barns beste i meklingen er også aktuelle, i og med at barns erfaringer avhenger av dem.

Referanseliste

- Ballard, R. H., Holtzworth-Munroe, A., Applegate, A., D'Onofrio, B. M. & Bates, J. E. (2013). A Randomized Controlled Trial of Child-Informed Mediation. *Psychology, Public Policy, and Law*, 19(3), 271-281. doi: 10.1037/a0033274
- Barneombudet (2014). *Barnas stemme stilner i stormen* (Rapport 2012). Hentet fra <http://barneombudet.no/for-voksne/vare-publikasjoner/barnas-stemme-stilneri/stormen/>
- Barneombudet (2017). *Barneombudets supplerende rapport til FN's barnekomite. BARNS RETTIGHETER I NORGE- 2017*. Hentet fra http://barneombudet.no/wpcontent/uploads/2017/10/bosupplerende_norsk.pdf
- Barne-, likestilling og inkluderingsdepartementet. (2016). Tildelingsbrev til Bufdir, 2016. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/57b05f800bb6491b9952e6e89152d09f/tidelingsbrev-2016---barne--ungdoms--og-familiedirektoratet-bufdir.pdf>
- Barnelova. (1981). Lov om barn og foreldre av 8 april 1981 nr.7. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Bertalanffy, L. (1973). *General System Theory*. New York: George Braziller.
- Forskr om mekling etter ekteskaps. Og barnel. (2007). Forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven av 1 januar 2007. Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-12-18-1478?q=forskrift%20om%20mekling%20etter>
- FN's barnekonvensjon (1989) FN's konvensjon om barnets rettigheter av 20 november 1989. Hentet fra <http://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/helebarnekonvensjonen/>

- Folkehelseinstituttet. (2012). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd, og mekling: Konsekvenser for barn og unge*. (Rapport 2012:2). Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/moba/pdf/rapport-20122-foreldrekonflikt-samlivsbrudd-og-mekling-konsekvenser-for-barn-og-unge-pdf.pdf>
- Folkehelseinstituttet. (2016). *Effekter av gruppetiltak for barn og unge som opplever samlivsbrudd*. (Systematisk oversikt). Hentet fra https://www.fhi.no/globalassets/kss/filer/filer/publikasjoner/rapporter/20162/rapport-2016_gruppetiltak-for-barn-ved-samlivsbrudd.pdf
- Forskningsetiske komiteer. (2010). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Medisin-og-helse/Kvalitativ-forskning/>
- Garwood, F. (1990). Children in conciliation. The experience of involving children in conciliation. *Family and conciliation courts review*, 28(1), 43-51. doi: 10.1111/j.1741617.1990.tb01229.x
- Grenland familiekontor. (2016). *Barn i mekling. Modell for barns deltakelse i meklingsprosessen*. (Brosjyre). Bufetat: Region sør.
- Grunnloven. (1814). Kongeriket Norges Grunnlov av 17 mai 1814. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17?q=grunnloven>
- Gulbrandsen, W. & Tjersland, O. A. (2017). Forskningen på obligatorisk mekling ved samlivsbrudd: et fremoverrettet tilbakeblikk. *Fokus på familien*, (1), 6-26. doi: 10.18261/issn.0807-7487-2017-01-02
- Haugen, G. M. D., Dyrstad, K. & Ådnes, M. (2015). *Barns innflytelse på Samværsordninger og bosted*. (Sintef-rapport). Hentet fra

http://www.sintef.no/globalassets/sintef-teknologi-og-samfunn/rapportersintef/rapport-a26769-endelig-rapport-barn-og-samvar_bld.pdf

Helsinkideklarasjonen. (1964). Ethiske prinsipper for medisinsk forskning som omfatter mennesker. Hentet fra <http://www.etikkom.no/Sok/?q=Helsinkideklarasjonen>

Helskog, G. H. & Lærum, K. T. (Red). (2007). *Fortsatt foreldre. Godt nok samarbeid etter samlivsbrudd*. Modum Bad- SAMLIVSSENTERET: Lobo AS.

Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse*. Valdres: Pax Forlag.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt. Kommunikasjon og familieperspektiv i helse og sosialarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Killen, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Killen, K. (2010). *Sveket II. Ansvar og behandling*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Malterud, K. (2017). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

McIntosh, J. E., Wells, Y. D., Smyth, B. M. & Long, C. M. (2008). Child-focused and childinclusive mediation: Comparative outcomes from a prospective study of postseparation adjustment. *Family Court Review*, 46(1), 105-124. doi: 19.1111/j.1744-1617.2007.00186.x

Ness, O. (2014). Barns fornemmelse for brudd. Erfaringer med å vokse opp med skilte foreldre. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 51(10), 815-821. Hentet fra <http://>

www.psykologitidsskriftet.no/index.php?seks_id=429218&a=3

Personopplysningsloven. (2000). Lov om behandling av personopplysninger av 14 april 2000 nr.31. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31?q=personopplysningsloven>

Raundalen, M. & Schultz, J. H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt. De vanskelige samtalene*. Oslo: Pedagogisk Forum.

Schibbye, A-L. L. (2012). *Relasjoner: Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Strandbu, A. & Thørnblad, R. (2015). Hva står på spill? Barns deltakelse og budskap i mekling. *Fokus på familien*, 2015(4), 271-291. Oslo: Universitetsforlaget.

Strandbu, A., Thørnblad, R. & Handegård, B. H. (2016). Involvering av barn i foreldremekling. *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 14(4), 360-385. doi: 10.18261/issn.0809-9553-2016-04-04

Del 3: Vedlegg

Vedlegg artikkel

Vedlegg teoretisk sammenbinding

Del 3, Vedlegg artikkel

Vedlegg 1: Tabell fra presentasjon av funn

Tabell 1. Kodegrupper og sub- grupper (Fra overskriften funn).

Barnas stemmer ved utarbeidelse av samværsavtalen	Barnas erfaringer med mekler, foreldre og utfordringer knyttet til valg	Barnas ønsker om endring for meklings situasjonen
-----	Barnas erfaringer med mekler	-----
----- -----	Foreldrenes rolle som barnas støttespillere	----- -----
-----	Utfordringer knyttet til valg	-----

Del 3, vedlegg teoretisk sammenbinding

Vedlegg 1: Søkeoversikt

Vedlegg 2: Godkjenning, FEK (Forskningsetisk komite)

Vedlegg 3: Kvittering, REK (Regionaletisk komite)

Vedlegg 4: Kvittering, NSD (Norsk senter for dataforskning)

Vedlegg 5: Bekreftelse på endring av sluttdato for prosjekt

Vedlegg 6: Intervjuguide

Vedlegg 7: Informert samtykke til barna

Vedlegg 8: Informert samtykke til forelder barna har fast bosted hos

Vedlegg 9: Informert samtykke til forelder barna har samvær med

Vedlegg 1: Søkeoversikt

Database	Søkeord	Søketreff	Antall inkluderte artikler	Tittel og forfattere inkluderte artikler
Idunn 16.12.2016 (søk 1)	alle ord: mekling noen av disse ordene: skilsmisse eller samlivsbrudd	36	3	Barnets deltakelse i meklinger på familievernkontoret (Barlund, 2015). Hva står på spill? - Barns deltakelse og budskap i meklingsprosesser (Strandbu & Thørnblad, 2015). Involvering av barn i foreldremekling - Barns erfaringer fra meklinger ved varierende konfliktnivå og problembelastning (Strandbu, Thørnblad & Handegård, 2016).
Idunn 09.09.2017 (søk 2)	Alle ord: mekling Noen av disse ordene: skilsmisse eller samlivsbrudd	37	1	Forskningen på obligatorisk meklingsprosesser ved samlivsbrudd: et fremoverrettet tilbakeblikk (Gulbrandsen & Tjersland, 2017).
Medline 16.12.2016	Forklaring på søkeoppskrift ligger under tabellen i samme vedlegg.	88	0	
PsycInfo 21.10.2016	Søkeoppskrift ligger under	10	1	Mediator's perception of the effect of the couples' behaviour in child custody mediation (Paquin, 1990).

(søk 1)	tabell i samme vedlegg			
PsycInfo 16.12.16 (søk 2)	Søkeoppskrift ligger under tabellen i samme vedlegg.	85	3	<p>A randomized controlled trial of child-informed mediation (Ballard, Holtzworth- Munroe, Applegate, D` Onofrio & Bates, 2013).</p> <p>Children in conciliation the experience of involving children in conciliation (Garwood, 1990).</p> <p>Child-focused and child-inclusive divorce mediation: comparative outcomes from a prospective study of postseparation adjustment (McIntosh, Wells, Smyth & Long, 2008)</p>
SveMed 16.12.16	Negotiation Divorce	3	0	

Forklaringer til søkene (fra bibliotekar i Haugesund):

Tekstord versus emneord

- Tekstord: ord i tittel, abstract, eller forfatterens egne stikkord. Flere ord for det samme kan forekomme.
- Emneord: beskriver emnet med ord hentet fra et kontrollert vokabular (en fast ordliste der man har tatt hensyn til f.eks. synonymer, og der emneordene er ordnet i en hierarkisk struktur).

Dato for søk 16.12.06

Database: Ovid MEDLINE(R) In-Process & Other Non-Indexed Citations and Ovid

MEDLINE(R) <1946 to Present> Search Strategy: -----

----- 1 Divorce/ (4641) 2 separation.mp.
(232938) 3 1 or 2

(236902) 4 Negotiating/ (6040) 5 "divorce counseling".mp. (8) 6 4 or 5
(6048) 7

Adolescent/ (1893745) 8 3 and 6 and 7 (14) 9 Counseling/ (34242) 10 4
or 5 or 9

(40251) 11 3 and 7 and 10 (48) 12 Child/ (1593665) 13 7 or 12 (2635940)
14 3 and 10 and 13 (88)

Search for: limit 9 to (100 childhood <birth to age 12 yrs> or 200 adolescence

<age 13 to 17 yrs>) Results: 85 Forklaring

Her har man søkt i databasen Medline fra leverandøren Ovid for perioden 1946 – 2016.

1. Man har søkt «Divorce» som emneord
2. Man har søkt ordet «separation» som tekstord
3. Man legger sammen resultatene fra søk1 og søk2
4. Man søker «negotiating» som emneord
5. Man søker «Divorce counseling» som tekstord
6. Man legger sammen resultatene fra 4 og 5
7. Man søker «Adolescent» som emneord
8. 3 OG 6 OG 7 (må inneholde treff fra alle disse tre søkene) Dette gir 14 treff
9. «Counseling» søkes som emneord
10. Man samler treffene fra søkene 4, 5 og 9 (legger dem sammen)
11. Treffene man har samlet sammen i søk 10 kombineres med 3 og 7 (fellestreff i de tre).

Dette gir 48 treff

12. Child søkes som emneord søkes som emneord

13. Child (søk 12) legges sammen med treffene for Adolescent (søk 7). Slik at man samler alle artikler om barn og unge (2635940 treff!)

14. Man kombinerer treffene i søk 13 med treffene i 3 og i 10 og finner de artiklene som er felles i disse tre søkene. Det gir 88 treff.

Dato for søk: 21.10.16

Database: PsycINFO <1806 to October Week 2 2016> Search Strategy:

-
- 1 divorce.mp. or exp DIVORCE/ (13489)
 - 2 exp MEDIATION/ or mediation.mp. (22957)
 - 3 exp Negotiation/ or negotiating.mp. (11790)
 - 4 1 and 2 and 3 (59)
 - 5 limit 4 to (180 school age <age 6 to 12 yrs> or 200 adolescence <age 13 to 17 yrs>) (0)
 - 6 adolescen*.mp. (227167)
 - 7 4 and 6 (0)
 - 8 child*.mp. [mp=title, abstract, heading word, table of contents, key concepts, original title, tests & measures]
(653579)
 - 9 youth*.mp. [mp=title, abstract, heading word, table of contents, key concepts, original title, tests & measures]
(82918)
 - 10 8 or 9 (700170)
 - 11 4 and 10 (19)

Her har man søkt I database PsycINFO i oppgitt periode

1. Man har søkt ordet etter ordet «divorce» som tekstord eller som emneord. Emneordet er i tillegg eksplodert (det vil si at man har tatt med eventuelle underemneord, altså mer spesielle former for «divorce»).

2. Man har søkt etter ordet «mediation» som tekstord, eller som emneord. Emneordet er i tillegg eksplodert (det vil si at man har tatt med eventuelle underemneord, altså mer spesielle former for «mediation»).
3. Man har søkt ordet etter ordet «negotiating» som tekstsord eller «negotiation» som emneord. Emneordet er i tillegg eksplodert (det vil si at man har tatt med eventuelle underemneord, altså mer spesielle former for «negotiation»).
4. Man har kombinert søkene 1, 2 og 3 med AND, for å si at alle de tre temaene må være dekket i artikkelen, for at den skal være interessant. Man får 59 artikler.
5. Man begrenser så treffmengden til å gjelde barn i alderen 6-12 eller 13-17 års alderen, ved å bruke limit-funksjonen. Dette gir 0 treff.
6. Man søker på ordstammen (ord som begynner med) «adolescent» som tekstord.
7. Man kombinerer de 59 treffene i søk 4 med treffene fra søk 6 for å se om det er noen felles. Det er det ikke.
8. Man søker på ordstammen «child» som tekstord.
9. Man søker på ordstammen «youth» som tekstord.
10. Man legger sammen alle treffene i 8 og 9 med ELLER.
11. Man ser om noen av de 59 artiklene i søk 4 også inneholder ordstammen «child» eller «youth» som tekstord. Man sitter igjen med 19 treff.

Dato for søk: 16.12.16

Database: PsycINFO <1806 to December Week 2 2016> Search Strategy: -----

```
----- 1  exp MEDIATION/ (4225) 2
exp
NEGOTIATION/ (6756) 3  "divorce counseling".mp. (58) 4  1 or 2 or 3
(10832) 5  exp
Relationship Termination/ (9091) 6  exp DIVORCE/ (7822) 7  separation.mp.
(27705) 8
```


5 or 6 or 7 (34517) 9 4 and 8 (634) 10 limit 9 to (100 childhood <birth to age 12 yrs> or
200 adolescence <age 13 to 17 yrs>) (85)

Her har man søkt PsycINFO i oppgitt periode

1. Man har søkt på «Mediation» som emneord og tatt med eventuelle underemneord (emneordet er «explodert/exp»).
2. Man har søkt på «Negotiation» som emneord og tatt med eventuelle underemneord (emneordet er «explodert/exp»).
3. Man har søkt uttrykket «divorce counseling» som tekstord.
4. Man har samlet sammen treffene i de tre søkene over (de er å anse som synonymer/likeverdige).
5. Man har søkt uttrykket «Relationship termination» som emneord, med eventuelle underemneord.
6. Man har søkt ordet «Divorce» som emneord, med eventuelle underemneord.
7. Ordet «separation» er søkt som tekstord.
8. Treffene fra søkene 5, 6 og 7 er lagt sammen med OR (de blir ansett som likeverdige).
9. Man søker etter artikler som både finnes i mengden fra søk 4 og samtidig i mengden i søk.
8. Dette gir 634 treff.
10. Antall artikler er så begrenset til å gjelde barn i alderen birth-12 og 13-17. Dette gir 85 artikkeltreff.

Vedlegg 2: Godkjenning, FEK

Hjørdis Førre Madsen

 [Skjema for vurdering i Fakultetets etikkomiteTerje Bakken Hjørdis Førre Madsen.docx](#)

Fek behandlet 15. 06. 16. din søknad om etisk godkjenning av prosjektet "I hvilken grad opplever ungdommer selv at deres stemmer ved mekling eller samlivsbruss blir høyt og vektet?" Fek-sitter-med-noen-spørsmål: Hvordan-får-du-tak-i-informanter?Bør-det-være-et-lett-tilgjengelig -støtteapparat-sårbar-grupe-i-forhold-til-traumatiserir Vi ønsker at dere sender dette for fremleggsvurdering hos Rek Før-du-går-i-gang-med-intervjuene. Gi oss tilbakemelding når dere har hørt fra de. Vi-kan-godkjenne-søknaden-fortløpende.

På vegne av Fek

Anne

Skisland

Anne Skisland

Evaluerings: Godkjent

Vedlegg 3: Tilbakemelding, REK

Region: Saksbehandler: Telefon: Vår dato: Vår referanse:

REK sør-øst Elin Evju Sagbakken 22845502 09.11.2016 2016/1666/REK sør-øst

Deres dato: Deres referanse:

20.09.2016

Vår referanse må oppgis ved alle henvendelser

Besøksadresse:

Gullhaugveien 1-3, 0484 Oslo

Telefon: 22845511

E-post: post@helseforskning.etikkom.no

Web:

<http://helseforskning.etikkom.no/> All post og e-post som inngår i saksbehandlingen, bes adressert til REK sør-øst og ikke til enkelte personer Kindly address all mail and e-mails to the Regional Ethics Committee, REK sør-øst, not to individual staff
Magnhild Høie
Universitetet i Agder

2016/1666 Hvordan ivaretas ungdom ved mekling? Hvilken stemme og vekt har de?

Vi viser til søknad om forhåndsgodkjenning av ovennevnte forskningsprosjekt. Søknaden ble behandlet av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK sør-øst) i møtet 27.10.2016. Vurderingen er gjort med hjemmel i helseforskningsloven § 10, jf. forskningsetikkloven § 4.

Forskningsansvarlig: Universitetet i Agder

Prosjektleder: Magnhild Høie,

Prosjektbeskrivelse (revidert av REK)

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan ungdommer selv erfarer at deres stemme ved mekling etter samlivsbrudd blir hørt og vektet. Tidligere studier har indikert at det er en generell risiko for tilpasningsvansker hos ungdom som opplever at foreldre skiller lag. Hvorvidt vanskene kommer av det faktiske bruddet eller at de opplever å ikke bli hørt i den avtalen som lages ved mekling er et åpent spørsmål. I dette prosjektet tas det sikte på å undersøke hvordan ungdommer selv erfarer at deres stemmer ved mekling etter samlivsbrudd blir hørt og vektet. Det planlegges å rekruttere 4-10 ungdommer på minst 16 år til prosjektet. Informantene rekrutteres fra en videregående skole i Kristiansand, i samarbeid med, og etter godkjenning av rektor ved den aktuelle skolen. Ungdommene skal ha foreldre som gjennomgikk skilsmisse da de var 13-16 år. Opplysninger vil bli hentet inn ved hjelp av kvalitativ metode, da i form av semi-strukturerte intervjuer om hvordan ungdommene erfarte å bli tatt med i mekling ved foreldrenes skilsmisse da de selv var mellom 13-16 år.

Vurdering

Formålet med prosjektet, slik det fremkommer av søknad og protokoll, er å undersøke hvordan ungdommer erfarer å bli hørt og tatt med på råd i forbindelse med mekling ved samlivsbrudd/skilsmisse. Det skal ikke innsamles helseopplysninger i prosjektet. Etter REKs vurdering faller prosjektet det søkes om utenfor virkeområdet til helseforskningsloven. Helseforskningsloven gjelder for medisinsk og helsefaglig forskning, definert som forskning på mennesker, humant biologisk materiale og helseopplysninger, som har som formål å frambringe ny kunnskap om helse og sykdom, jf. helseforskningsloven §§ 2 og 4a. Formålet er avgjørende, ikke om forskningen utføres av helsepersonell eller på pasienter eller benytter helseopplysninger. Prosjektet har etter REKs vurdering ikke som formål å skaffe til veie ny kunnskap om helse og sykdom. Prosjekter som faller utenfor helseforskningslovens virkeområde kan gjennomføres uten godkjenning av REK. Det er institusjonens ansvar på å sørge for at prosjektet gjennomføres på en forsvarlig måte med hensyn til for eksempel regler for taushetsplikt og personvern.

Vedtak

Prosjektet faller utenfor helseforskningslovens virkeområde, jf. § 2, og kan derfor gjennomføres uten godkjenning av REK. Det er institusjonens ansvar å sørge for at prosjektet gjennomføres på en forsvarlig måte med hensyn til for eksempel regler for taushetsplikt og personvern. Komiteens vedtak kan påklages til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag, jf. helseforskningsloven § 10, 3 ledd og forvaltningsloven § 28. En eventuell klage sendes til REK Sørøst A. Klagefristen er tre uker fra mottak av dette brevet, jf. forvaltningsloven § 29.

Med

vennlig

hilsen

Knut

Engeda

|

Professor dr. med.

Leder

Elin Evju Sagbakken

Seniorrådgiver

Kopi til:post@uia.no

Vedlegg 4: Kvittering fra NSD

Magnhild Høie

Institutt for psykososial helse Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 22.07.2016 Vår ref: 48984 / 3 / HJP Deres dato: Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.06.2016. Meldingen gjelder prosjektet: Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven. Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang. Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet. Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>. Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kontaktperson: Hanne Johansen-Pekovic tlf: 55 58 31 18

Vedlegg: Prosjektvurdering

48984 *Hvordan ivaretas ungdom ved mekling? Hvilken stemme og vekt har de*

Behandlingsansvarlig Universitetet i Agder, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig Magnhild Høie

Student Hjørdis Førre Madsen

Vedlegg 5: Bekreftelse på endring av sluttdato for prosjekt

BEKREFTELSE PÅ ENDRING

Vi viser til statusmelding mottatt 30.06.2017. Personvernombudet har nå registrert ny dato for prosjektsslutt 20.12.2017. Det legges til grunn at prosjektopplegget for øvrig er uendret. Ved ny prosjektsluttvilvi rette en ny statushenvendelse. Hvis det blir aktuelt med ytterligere forlengelse, gjør vi oppmerksom på at utvalget vanligvis må informeres ved forlengelse på mer enn ett år utover det de tidligere har blitt informert om. Ta gjerne kontakt dersom du har spørsmål.

Vennlig hilsen,

Audun Løvlie - Tlf: 55 58 23 07

Epost: audun.lovlie@nsd.no

Personvernombudet for forskning,

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS

Tlf. direkte: (+47) 55 58 21 17 (tast 1)

INTERVJUGUIDE

Først og fremst: Hei, og takk for at du vil delta i dette prosjektet. Innledningsvis vil vi stille deg noen enkle spørsmål om hvem du er. Etterpå starter vi lydopptak og spør så om din opplevelse rundt tiden da foreldrene dine gikk til mekling. Vi kommer også til å spør om i hvilken grad du var delaktig, og eventuelt hvordan din stemme ble hørt og vektlagt. Husk at du hele tiden kan si at du ikke ønsker å svare, eller at du vil stoppe intervjuet. Vil også minne om at vi har taushetsplikt. Dine svar i dette intervjuet vil ikke kunne spores tilbake til deg og din person.

Vi ønsker å ha en så åpen samtale som mulig for å belyse hvordan du har erfart at du har blitt hørt i prosessen i mekling.

Hva er ditt navn?

Hva er din alder?

Hvor gammel var du da dine foreldre gikk fra hverandre og gikk til obligatorisk meklingstime/r hos familiekontoret?

Hvilke erfaringer sitter du igjen med fra meklingen?

Hvordan erfarte du at din mening påvirket resultatet av meklingen?

Hvis vi ser på/tenker på avtalen mamma og pappa har laget, hvor finner vi din stemme i den?

Hvilke tanker gjorde du deg i forhold til mekleren og dennes rolle?

Hvis du kunne vært den som laget lover for en dag, og skulle lage en lov i forhold til barn og unges stemme inn i mekling, hva ville du lagt vekt på?

Nå har vi snakket sammen en stund. Hvordan synes du det har vært?

Vi har spurt deg om mye i forhold til dette, og vi har sikkert glemt noe. Er det noe du vil legge til, som du tenker er viktig? Igjen, tusen takk for at du tok deg tid til å delta i prosjektet.

Vedlegg 7: Informert samtykke til barna

Til barnet: Informasjonsskriv med samtykkeerklæring

1) Tittel på studien:

"Hvordan ivaretas barn ved mekling? Hvilken stemme og vekt har de"?

2) Hvorfor vil vi gjennomføre dette prosjektet (bakgrunn) og hva ønsker vi å finne ut (hensikt)? Vi ønsker å gjennomføre dette prosjektet, som er en masteroppgave, fordi vi er interesserte i hvordan barn erfarer at de har blitt hørt og tatt med på råd ved mekling etter foreldrenes samlivsbrudd/skilsmiss, som loven sier at de skal (Barnelova, 1981, §31 og §48).

3) Hva innebærer prosjektet?:

Ved deltagelse i studien innebærer det at du vil møte oss, Hjørdis og Terje, til en samtale (intervju), hvor vi stiller deg noen spørsmål. Samtalen/intervjuet vil vare mellom en halv og en time. I intervjuet vil vi spørre deg om din opplevelse av hvordan du ble ivaretatt i mekling ved familievernkontoret, og hvordan din stemme ble hørt. Spørsmålene vi vil stille deg kan du lese gjennom og forberede deg på før intervjuet. Spørsmålene har vi sendt deg sammen med dette informasjonsskrivet.

4) Mulige fordeler og ulemper:

Du vil få mulighet til å være med å sette fokus på hvordan barn som opplever foreldres skilsmiss/samlivsbrudd blir hørt i mekling. Du vil også få anledning til å tenke gjennom/reflektere over din egen historie som er en del av dine foreldres skilsmiss/samlivsbrudd.

Det kan tenkes at det for noen vil være en påkjenning å gå gjennom noe som kanskje har vært, eller er vanskelig. Om du kommer til intervju, men ikke ønsker å fullføre, avslutter vi der og da. Det er du som bestemmer.

5) Hva skjer med svarene dine fra intervjuet?

Svarene du gir i intervjuet vil bli oppbevart og innelåst slik som loven sier de skal oppbevares.

Navnet ditt vil ikke bli oppbevart sammen med svarene dine, og det er derfor ikke andre enn oss, Hjørdis og Terje pluss læreren/veilederen vår Magnhild Høie, som kan finne ut hva du har svart i ditt intervju.

6) Vil vi kunne utlevere svarene dine til andre?:

Svarene dine vil ikke bli utlevert til andre dersom ikke du og dine foreldre skriver under på at det er greit.

7) Oppbevaring og dato for sletting av svarene dine:

Svarene dine og navnet ditt vil bli oppbevart i to separate, låste arkivskap. Navnet ditt og svarene dine vil bli slettet etter at prosjektet er ferdig, etter planen juni 2017.

Datamaterialet og andre personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt.

Aidentifiserte transkripsjoner (som betyr: svarene dine etter at vi har skilt disse fra navnet ditt og eventuelt navnene til noen i familien din, eller andre svar som kan fortelle hvem familien din er) vil bli oppbevart separat fra lydopptak og andre direkte identifiserende personopplysninger.

8) Hvis du og dine foreldre sier ja til at du ønsker å delta i prosjektet, sier du samtidig ja til at svarene dine blir brukt i vår forskning i dette prosjektet. Svarene dine, uten navn, vil bli brukt i masteroppgaven vår, som kommer til å være en artikkel vi planlegger å gi ut/publisere i et fagtidsskrift som heter Psykisk helsearbeid.

9) Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg:

Hvis du sier ja til å delta i studien, har du og dine foreldre rett til å få innsyn i alle opplysninger som er registrert om deg. Du har også anledning til å få rettet feil i opplysningene, om der skulle være det. Dersom du ønsker å trekke deg fra prosjektet, kan du kreve å få slettet innsamlede opplysninger, så lenge vi ikke er kommet så langt at vi har bearbeidet svarene dine i analyser, eller gitt ut/publisert artikkel i tidsskriftet Psykisk helsearbeid.

10) Frivillig deltakelse:

Det er frivillig å delta i prosjektet. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke deg fra å delta. Dersom du ønsker å delta, skriver du under på

samtykkeerklæringen. Dersom du senere ønsker å trekke deg, eller har spørsmål om prosjektet, kan du kontakte prosjektleder/kontaktperson, Hjørdis, eller Terje (se under).

11) Navn, telefonnummer evt. e-mailadresse til leder for undersøkelsen, veileder evt. andre som kan gi opplysninger:

Veileder og prosjektansvarlig: Magnhild Mjåvatn Høie, førsteamanuensis ved Universitetet I

Agder. Kontaktinfo: [mailto: magnhild.hoie@uia.no](mailto:magnhild.hoie@uia.no) Telefonnummer: 37233739

Hjørdis Førre Madsen, student ved Universitetet I Agder.

Kontaktinfo: hfmadsen@hotmail.com Telefonnummer
:47369848

Terje Bakken, student ved Universitetet I Agder.

Ansvarlig institusjon for prosjektet er Universitetet I Agder, Fakultet for helse- og idrettsvitenskap. Adressen er Jon Lilletunsvei 9, 4879 Grimstad.

Samtykke til deltakelse i undersøkelsen:

Jeg bekrefter å ha fått og forstått informasjon om prosjektet

(Signatur, sted, dato)

Jeg er villig til å delta i undersøkelsen:

(Signatur, sted, dato)

Ønsker du å delta kan du signere, og så hjelper mamma eller pappa deg med å sende skjemaene tilbake til oss i konvolutt med adresse og frimerke som følger med.

Vedlegg 8: Informert samtykke til forelder barna har fast bosted hos

Til foresatte: Forespørsel om deltakelse i

undersøkelse 1)

Tittel på studien:

"Hvordan ivaretas barn ved mekling? Hvilken stemme og vekt har de"?

2) Bakgrunn og hensikt

Bakgrunn for prosjektet, som er en masteroppgave, er egne erfaringer i forbindelse med saker vi har arbeidet med, hvor vi har undret oss over hvordan barn erfarer at de har blitt hørt og tatt med på råd ved mekling etter foreldrenes samlivsbrudd/skilsmisse. Hensikten er å undersøke hvordan barn erfarer at deres stemmer blir hørt og vektet, som lovverket sier at de skal (Barnelova, 1981, §31 og § 48).

3) Hva studiet innebærer

Ved deltagelse i studiet innebærer det at barnet deres vil møte oss undertegnede (to studenter) til intervju. I intervjuet vil vi spør barnet deres om dets opplevelse rundt hvordan hun/han ble ivaretatt, og hvordan hennes/hans stemme ble vektet da dere var til mekling ved familievernkontoret i forbindelse med samlivsbruddet/skilsmissen. Spørsmålene vi vil stille barnet deres er noe vi har lagt ved i konvolutten og som dere kan lese gjennom i forkant av intervjuet.

4) Mulige fordeler og ulemper

Barnet deres vil få anledning til å bidra med å løfte frem hvordan barn som opplever foreldres skilsmisse/samlivsbrudd blir hørt, og deres stemmer vektet. Barnet vil også få anledning til å reflektere over sin egen historie i tilknytning til foreldrenes skilsmisse/samlivsbrudd.

Det kan tenkes at det for noen vil være en påkjenning å gå gjennom noe som potensielt har vært/er vanskelig. Om barnet deres ønsker å avslutte intervjuet før det er ferdig imøtekommer vi det.

5) Hva skjer med informasjonen om barnet (informanten)?

Informasjonen som kommer frem gjennom intervjuene vil bli oppbevart forsvarlig og i tråd med gjeldende lovgivning. Datamaterialet og andre personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Aidentifiserte transkripsjoner vil bli oppbevart separat fra lydopptak og andre direkte identifiserende personopplysninger.

6) Utlevering av materiale og opplysninger til andre

Data vil ikke bli utlevert til andre uten samtykke fra informantens foreldre og barnet selv. Unntak fra dette er anonymiserte data, og anonymiserte data som allerede er inngått i analyser, og som kan overleveres andre for forskning.

7) Oppbevaring og dato for sletting av data

Data vil bli oppbevart i separate avlåste arkiv. Det innebærer at det ikke skal være mulig å koble persondata med intervjudata uten tilgang til begge arkiv. Datamaterialet vil bli slettet etter at masterprosjektet er ferdigstilt, etter planen juni 2017.

8) Hvis dere sier ja til å delta i studiet, gir dere også deres samtykke til at opplysninger: Blir brukt i forskningsøyemed, og i anonymisert form brukt i masteroppgave/artikkel som er planlagt publisert i fagtidsskriftet Psykisk helsearbeid.

9) Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg

Hvis dere sier ja til å delta i studiet, har dere rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om barnet deres. Dere har videre anledning til å få korrigert eventuelle feil. Om dere opplysningene vi har registrert. Dersom dere trekker dere fra studien, kan dere kreve å få slettet innsamlede opplysninger, med mindre opplysningene allerede er inngått i analyser eller brukt i vitenskapelige publikasjoner.

10) Frivillig deltakelse:

Det er frivillig å delta i studiet. Dere kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke deres samtykke til å delta. Dersom barnet deres ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen. Pass på at barnet også signerer på eget skjema. Dersom dere

senere ønsker å trekke dere, eller har spørsmål til studiet, kan dere kontakte prosjektleder/ kontaktperson (se under).

11) Navn, telefonnummer evt. e-mailadresse til leder for undersøkelsen, veileder evt. andre som kan gi opplysninger:

Veileder og prosjektansvarlig: Magnhild Mjåvatn Høie, førsteamanuensis ved Universitetet I

Agder. Kontaktinfo: [mailto: magnhild.hoie@uia.no](mailto:magnhild.hoie@uia.no) Telefonnummer: 37233739

Hjørdis Førre Madsen, student ved Universitetet I Agder.

Kontaktinfo: hfmadsen@hotmail.com Telefonnummer:

47369848

Terje Bakken, student ved Universitetet I Agder.

Ansvarlig institusjon for prosjektet er Universitetet I Agder, Fakultet for helse- og idrettsvitenskap. Adressen er Jon Lilletunsvei 9, 4879 Grimstad.

Samtykke til deltakelse i undersøkelsen:

Jeg bekrefter å ha fått og forstått informasjon om studien

(Signert av foresatt, sted, dato)

Jeg er villig til å la barnet vårt delta i undersøkelsen:

(Signert av foresatt, sted, dato)

Telefonnummer foreldre:

Skjema/informasjon om prosjektet er sendt til både far og mor, men vi behøver ifølge NSD (norsk senter for forskningsdata), hvor prosjektet er søkt inn og godkjent, kun signatur fra den barnet har fast bosted hos. Om en av dere foreldre aktivt/eksplisitt reserverer dere mot barnets deltagelse deltar barnet ikke i prosjektet. Ønsker dere og barnet deres å delta i studien, sender forelderens barnet har registrert sin bostedsadresse hos skjemaene tilbake til oss. Når vi har mottatt disse kontakter vi forelderens barnet har fast bostedsadresse hos på telefon. Ta gjerne kontakt med oss om du/dere lurer på noe.

Vedlegg 9: Informert samtykke til forelder barna har samvær med

Til foresatte: Forespørsel om deltakelse i

undersøkelse

1) Tittel på studien:

"Hvordan ivaretas barn ved mekling? Hvilken stemme og vekt har de"?

2) Bakgrunn og hensikt

Bakgrunn for prosjektet, som er en masteroppgave, er egne erfaringer i forbindelse med saker vi har arbeidet med, hvor vi har undret oss over hvordan barn erfarer at de har blitt hørt og tatt med på råd ved mekling etter foreldrenes samlivsbrudd/skilsmisse. Hensikten er å undersøke hvordan barn erfarer at deres stemmer blir hørt og vektet, som lovverket sier at de skal (Barnelova, 1981, §31 og § 48).

3) Hva studiet innebærer

Ved deltagelse i studiet innebærer det at barnet deres vil møte oss undertegnede (to studenter) til intervju. I intervjuet vil vi spør barnet deres om dets opplevelse rundt hvordan hun/han ble ivaretatt, og hvordan hennes/hans stemme ble vektet da dere var til mekling ved familievernkontoret i forbindelse med samlivsbruddet/skilsmissen. Spørsmålene vi vil stille barnet deres er noe vi har lagt ved i konvolutten og som dere kan lese gjennom i forkant av intervjuet.

4) Mulige fordeler og ulemper

Barnet deres vil få anledning til å bidra med å løfte frem hvordan barn som opplever foreldres skilsmisse/samlivsbrudd blir hørt, og deres stemmer vektet. Barnet vil også få anledning til å reflektere over sin egen historie i tilknytning til foreldrenes skilsmisse/samlivsbrudd.

Det kan tenkes at det for noen vil være en påkjenning å gå gjennom noe som potensielt har vært/er vanskelig. Om barnet deres ønsker å avslutte intervjuet før det er ferdig imøtekommer vi det.

5) Hva skjer med informasjonen om barnet (informanten)?

Informasjonen som kommer frem gjennom intervjuene vil bli oppbevart forsvarlig og i tråd med gjeldende lovgivning. Datamaterialet og andre personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Aidentifiserte transkripsjoner vil bli oppbevart separat fra lydopptak og andre direkte identifiserende personopplysninger.

6) Utlevering av materiale og opplysninger til andre

Data vil ikke bli utlevert til andre uten samtykke fra informantens foreldre og barnet selv. Unntak fra dette er anonymiserte data, og anonymiserte data som allerede er inngått i analyser, og som kan overleveres andre for forskning.

7) Oppbevaring og dato for sletting av data

Data vil bli oppbevart i separate avlåste arkiv. Det innebærer at det ikke skal være mulig å koble persondata med intervjudata uten tilgang til begge arkiv. Datamaterialet vil bli slettet etter at masterprosjektet er ferdigstilt, etter planen juni 2017.

8) Hvis dere sier ja til å delta i studiet, gir dere også deres samtykke til at opplysninger: Blir brukt i forskningsøyemed, og i anonymisert form brukt i masteroppgave/artikkel som er planlagt publisert i fagtidsskriftet Psykisk helsearbeid.

9) Rett til innsyn og sletting av opplysninger om deg

Hvis dere sier ja til å delta i studiet, har dere rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om barnet deres. Dere har videre anledning til å få korrigert eventuelle feil. Om dere opplysningene vi har registrert. Dersom dere trekker dere fra studien, kan dere kreve å få slettet innsamlede opplysninger, med mindre opplysningene allerede er inngått i analyser eller brukt i vitenskapelige publikasjoner.

10) Frivillig deltakelse:

Det er frivillig å delta i studiet. Dere kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke deres samtykke til å delta. Dersom barnet deres ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen. Pass på at barnet også signerer på eget skjema. Dersom dere senere ønsker å trekke dere, eller har spørsmål til studiet, kan dere kontakte prosjektleder/ kontaktperson (se under).

11) Navn, telefonnummer evt. e-mailadresse til leder for undersøkelsen, veileder evt. andre som kan gi opplysninger:

Veileder og prosjektansvarlig: Magnhild Mjåvatn Høie, førsteamanuensis ved Universitetet I

Agder. Kontaktinfo: [mailto: magnhild.hoie@uia.no](mailto:magnhild.hoie@uia.no) Telefonnummer: 37233739

Hjørdis Førre Madsen, student ved Universitetet I Agder.

Kontaktinfo: hfmadsen@hotmail.com Telefonnummer:

47369848

Terje Bakken, student ved Universitetet I Agder.

Ansvarlig institusjon for prosjektet er Universitetet I Agder, Fakultet for helse- og idrettsvitenskap. Adressen er Jon Lilletunsvei 9, 4879 Grimstad.

Skjema/informasjon om prosjektet er sendt til både far og mor, men vi behøver ifølge NSD (norsk senter for forskningsdata), hvor prosjektet er søkt inn og godkjent, kun signatur fra den barnet har fast bosted hos. Om en av dere foreldre aktivt/eksplisitt reserverer dere mot barnets deltagelse deltar barnet ikke i prosjektet. Ønsker dere og barnet deres å delta i studien, sender forelderen barnet har registrert sin bostedsadresse hos skjemaene tilbake til oss. Når vi har mottatt disse kontakter vi forelderen barnet har fast bostedsadresse hos på telefon. Ta gjerne kontakt med oss om du/dere lurer på noe.